

SLOVANSKA KNJIŽNICA
LJUBLJANA

B LXXXVI
1855.

Luštez

KOLENDARČEK

SLOVENSKI

za leto 1855.

Truel Lwaty
a

5/12/08 10

Davel Lovetec
ster me y

Sigmund Gois

KOLENDARČEK

SLOVENSKI

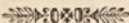
za navadno leto

1855.

Na svetlo dal

Dr. Janez Bleiweis.

V Ljubljani.

Natisnil Jožef Blaznik.

RA B 46

B LXXXVI

№ 23, XII, 1968 | 1982

Navadno leto

1855

ima 365 dni ali 52 tednov in 1 dan,
začne in konča se s ponedeljkom.

Godovinsko številstvo za leto 1855.

Zlata številka	13	Velika noč	8. aprila.
Epakta	XII	Binkošti	27. maja.
Solnčni krog	16	Kvatri: 28. februarja, 30. maja,	
Rimska številka	13	19. septembra in 19. decem-	
Nedeljska čerka	G	bra.	
Pepelnica	21. februarja	1. adventna nedelja. 2. decembra.	

Opomba. Postni dnevi, razun tistih od pepelnice do velike sabote, so zaznamovani s †.

Med božičem in pepelnico je 8 tednov in 1 dan ali 57 dni.

Mraknjenja v letu 1855.

To leto bode dvakrat solnce in dvakrat luna mraknila; vidil se bo pri nas pa le en lunin mrak, namreč 2. dan maja; začetek je zjutraj ob 3. uri 8 min. našega časa; popolno mraknjenje je ob 4. uri 6 min., in luna zajde v tem času, ko se solnce tudi že na našem obzoru prikaže.

Četere letne dóbe po sončnem hodu.

Spomlad se začne 21 marca.
Leto se začne 22. junia.

Jesen se začne 23. septembra.
Zima se začne 22. decembra.

1	Ponedeljk	Novo leto.
2	Torek	Makari, pušavnik.
3	Sreda	Genovefa, devica
4	Četertek	Tit, škof.
5	Petek	Telesfor, papež.
6	Sabota	S. 3 Kralji.

Ko je bil Jezus 12 let star. Luk. 2, 42-52.

7	Nedelja G1	Nicot, škof.
8	Ponedeljk	Severin, opát.
9	Torek	Julian, mučenec.
10	Sreda	Nikanor, diakon.
11	Četertek	Higin, papež.
12	Petek	Ernest, opát.
13	Sabota	Hilari, škof.

Od ženitnine v Kani Galilejski. Jan. 1, 1-11.

14	Nedelja G2	Ime Jezus. Feliks, mučenec.
15	Ponedeljk	Paul, prvi pušavnik.
16	Torek	Marcel, papež.
17	Sreda	Anton, pušavnik.
18	Četertek	Priska, devica.
19	Petek	Kanut, kralj.
20	Sabota	Boštjan, mučenec.

Od gobovega in od stotnika. Mat. 8, 1-13.

21	Nedelja G3	Neža, devica mučenica.
22	Ponedeljk	Vincenci, mučenec.
23	Torek	Devica Marie poroka.
24	Sreda	Timotej, škof.
25	Četertek	S. Paula spreobrnjenje.
26	Petek	Polikarp, škof mučenec.
27	Sabota	Janez Krizostom.

Od viharja na morji. Mat. 8, 23-27.

28	Nedelja G4	Paulin, patriarh.
29	Ponedeljk	Franc Salezi, škof.
30	Torek	Martina, devica mučenica.
31	Sreda	Peter Nolask, spoznovavec.

Premembe
na
nébesu.

☉ Šip v sredo
3. dan ob 3. uri
15 min. zjutraj.

☽ Zadnjikra-
jec v četertek
11. dan ob 1 uri
20 min. zvečer.

☽ Mlaj v čet-
tertek 18. dan
ob 9. uri 34 min.
zjutraj.

☽ Pervi kra-
jec četertek 25.
dan ob 2. uri 35
min. zjutraj.

Solnce stopi
v znamenje vod-
narja 21. dan
tega mesca ob
0. uri 13 min.
zvečer.

Dan raste v
tem mescu od
8 ur 32 min. do
9 ur 29 min.

DNEVER.

DIE VIII.

1	Četertek	Ignaci, škof mučenec.
2	Petek	Svečnica ☉
3	Sabota	Blaž, škof mučenec.

Od delavcov v vinogradu, Mat. 20, 1 - 16.

4	Nedelja	G Septuagesima. Andrej Korz., škof.
5	Ponedeljk	Agata, devica mučenica.
6	Torek	Rotija, devica mučenica.
7	Sreda	Romuald, opát.
8	Četertek	Janez iz Mate.
9	Petek	Apolonia, devica mučenica.
10	Sabota	Skolastika, devica. ☾

Od sejavca in semena. Luk. 8, 4 - 15.

11	Nedelja	G Sexagesima. Dezideri, škof.
12	Ponedeljk	Eulalia, devica.
13	Torek	Katarina Rici, devica.
14	Šreda	Valentin, mašnik mučenec.
15	Četertek	Faustin in Jovita, mučenea
16	Petek	Juliana, devica. ☽
17	Sabota	Silvin, škof.

Od slepega poleg pota. Luk. 18, 31 - 43.

18	Nedelja	G Quinquagesima. Prepedigna, muč.
19	Ponedeljk	Konrad, pušavnik.
20	Torek	Pust. Euhéri, škof.
21	Sreda	Pepelnica. Eleonora, kraljica.
22	Četertek	Sv. Petra stol.
23	Petek	Marjeta iz Kortone ☽
24	Sabota	Matia, apostelj.

Jezus se je postil 40 dni. Mat. 4, 1 - 11.

25	Nedelja	G Invocabit. Viktoría, mučenica.
26	Ponedeljk	Aleksander. škof.
27	Torek	Leander, škof.
28	Sreda	† Kvatrc. Roman, opát.

**Premembe
na
nébesu.**

☉ Šip v petek 2. dan ob 4. uri 37 min. zjutraj.

☾ Zadnji kratec v saboto 10. dan ob 3. uri 57 min. zjutraj.

☽ Mlaj v petek 16. dan ob 7. uri 44 min. zvečer.

☽ Pervi kratec v petek 23. dan ob 6. uri 30 min. zvečer.

Solnce stopi v znamenje rib 20. dan t. m. ob 10. uri 31 min. zjutraj.

Dan raste v tem mescu od 9 ur 34 min. do 10 ur 56 min.

1	Četertek	Albin, škof.
2	Petek	† Simplici, papež.
3	Sabota	† Kunigunda, cesarica. ☉

Jezus se je spremenil na gori. Mat. 7, 1-11.

4	Nedelja	G Reminiscere. Kazimir, spoznovav.
5	Ponedeljk	Friderik (Miroslav), škof.
6	Torek	Koleta, devica.
7	Sreda	Tomaz Akvin, mašnik.
8	Četertek	Janez od Boga, spoznovavec.
9	Petek	Ciril in Metod, škofa.
10	Sabota	40 mučencev.

Jezus hudiča izganja. Luk. 11, 14-28.

11	Nedelja	G Oculi. Herakli, mučenec. ☉
12	Ponedeljk	Gregor, papež.
13	Torek	Modesta, devica.
14	Sreda	Sredpost. Matilda, kraljica.
15	Četertek	Seren, mučenec.
16	Petek	Hilari, škof.
17	Sabota	Jedert, devica.

Jezus nasiti 5000 mož. Jan. 6, 1-15.

18	Nedelja	G Laetare Eduard, kralj. ☉
19	Ponedeljk	Jožef, ženin Marie device.
20	Torek	Joahim, oče Marie device.
21	Sreda	Benedikt, opát.
22	Četertek	Oktavian, mučenec.
23	Petek	Viktorian, mučenec.
24	Sabota	Gabriel, arhangelj.

Judje hočejo Jezusa kamnjati. Jan. 8, 46-59.

25	Nedelja	G Judica. Marie oznanjenje ☉
26	Ponedeljk	Emanuel, škof.
27	Torek	Rupert, škof.
28	Sreda	Guntrand, kralj.
29	Četertek	Eustazi, mučenec.
30	Petek	Maria 7 žalost. Kvirin, mučenec.
31	Sabota	Balbina, devica.

Premembe na nébesu.

☉ Šip v saboto 3. dan ob 11. uri 5 min. zvečer.

☾ Zadnji krajec v nedeljo 11. dan ob 2 uri 56 min. zvečer.

☽ Mlaj v nedeljo 18. dan ob 5. uri 42 min. zjutraj.

☽ Pervi krajec v nedeljo 25. dan ob 0 uri 22 min. zvečer.

Solnce stopi v znamenje ovna 21. dan t. m. ob 4 uri 30 min. zjutraj.

Pomlad se začne.

Dan raste v tem mesecu od 10 ur 58 min. do 12 ur 34 min.

DNEVTER.

INDEX.

Jezus jezdi v Jeruzalem. Mat. 21, 1 - 9.

1	Nedelja G	Cvetna nedelja. Valerik, opat.
2	Ponedeljk	Franc iz Paule
3	Torek	Rihard, škof.
4	Sreda	Izidor, škof.
5	Četertek	Velikanoč. četertek. Vincenci Fer.
6	Petek	Velikanoč. petek. Sikst, papež.
7	Sabota	Velikanoč. sabota. Hegesip, sp.

Jezus vstane od smerti. Mark. 16, 1 - 7.

8	Nedelja G	Velikanočna nedelja. Dionizi.
9	Ponedeljk	Velikanočni ponedeljk. ☉
10	Torek	Apoloni, mučenec.
11	Sreda	Leon, papež.
12	Četertek	Juli, papež.
13	Petek	Justin, mučenec.
14	Sabota	Lidvina, mučenica.

Jezus pride pri zapertih durih. Jan. 20, 19 - 31.

15	Nedelja G	Quasimodogen. Anastasia.
16	Ponedeljk	Kalist, menih. ☉
17	Torek	Anicet, papež mučenec.
18	Sreda	Kolocer, škof.
19	Četertek	Hermogen, mučenec.
20	Petek	Sulpici, mučenec.
21	Sabota	Anzelm, škof.

Od dobrega pastirja. Jan. 10. 11 - 16.

22	Nedelja G	Misericord. Soter in Kaji, pap.
23	Ponedeljk	Adalbert, škof.
24	Torek	Juri, mučenec. ☉
25	Sreda	Marka, evangelist.
26	Četertek	Klét, papež.
27	Petek	Peregrin, spoznovavec.
28	Sabota	Vital, mučenec.

Še malo, in me ne bote vidili. Jan. 16, 16 - 22.

29	Nedelja G	Jubilate. Peter, mučenec.
30	Ponedeljk	Katarina Senenska.

Premembe
na
nébesu.

☉ Šip v ponedeljk 2. dan ob 3. uri 25 min. zvečer.

☉ Zadnji krajec v ponedeljk 9. dan ob 10. uri 33 min. zvečer.

☉ Mlaj v ponedeljk 16. dan ob 4. uri 1 min. zvečer.

☉ Pervi krajec v torik 24. dan ob 6 uri 53 min zjutraj.

Solnce stopi v znamenje junca 20. dan t. m. ob 6. uri 12 min. zvečer.

Dan raste v tem mescu od 12 ur 38 min. do 14 ur 8 min.

1	Torek	Filip in Jakob, aposteljna.
2	Šreda	Atanazi, škof ☉
3	Četertek	Najdenje sv. križa.
4	Petek	Florian, mučenec.
5	Sabota	Pij, papež.

Grem k njemu, kateri mi je poslal. Jan. 16, 5-11.

6	Nedelja	G Cantate. Janez pred lat. vratami.
7	Ponedeljk	Stanislav, škof.
8	Torek	Prikazen s. Mihela.
9	Šreda	Gregor Nac., škof. ☉
10	Četertek	Izidor, kmet.
11	Petek	Fabi, mučenec.
12	Sabota	Pankraci, mučenec.

Kar bote v mojim imenu prosili. Jan. 16, 23-30.

13	Nedelja	G Rogate. Servaci, škof.
14	Ponedeljk	Križev toden { Bonifaci, mučenec.
15	Torek	
16	Šreda	} Janez Nepomučan, muč. ☉
17	Četertek	Nebohod Kristusov. Jošt.
18	Petek	Feliks Kantalicia.
19	Sabota	Peter Celestin.

Kadar pride učenik. Jan. 15, 26-27. 16. 1-4.

20	Nedelja	G Exaudi. Bernardin, mašnik.
21	Ponedeljk	Sinezi, mučenec.
22	Torek	Venust, mučenec.
23	Šreda	Desideri, škof.
24	Četertek	Joana Kuca. ☉
25	Petek	Urban, papež, mučenec.
26	Sabota	† Filip Neri, mašnik.

Ako kdo mene ljubi. Jan. 14, 23-31.

27	Nedelja	G Binkoštna nedelja. Magdalena.
28	Ponedeljk	Binkoštni ponedeljk. Vilhelm.
29	Torek	Maksim, škof mučenec.
30	Šreda	† Kvatre. Ferdinand, kralj.
31	Četertek	Kancian, mučenec. ☉

Premembe na nébesu.

☉ Šip v sredo
2. dan ob 5. uri
0 min. zjutraj.

☾ Zadnjikra-
jec v sredo 9.
dan ob 3. uri
58 min. zjutraj.

☽ Mlaj v sre-
do 16. dan ob
3. uri 10 min.
zjutraj.

☾ Pervi kra-
jec v čertek
24. dan ob 0
uri 59 min. zju-
traj.

☉ Šip v čer-
tetek 31. dan
ob 3. uri 44 min.
zvečer.

Solnce stopi
v znamenje dvoj-
čkov 21. dan t.
m. ob 5. uri 10
min. zvečer.

Dan raste v
tem mescu od
14 ur 10 min. do
15 ur 18 min.

DIEVILL.

DISCUSSION.

1	Petek	† Gratinian, mučenec.
2	Sabota	† Erazem, škof.

Bodite usmiljeni. Luk. 6, 36-42.

3	Nedelja G1	Sv. Trojica. Klotilda, kraljica.
4	Ponedeljk	Kvirin, škof.
5	Torek	Bonifaci, mučenec.
6	Sreda	Norbert, škof.
7	Četertek	Sv. Telo. Robert, opát. ☉
8	Petek	Medard, škof.
9	Sabota	Primož in Felician, mučenca.

Od velike večerje. Luk. 14, 16-24.

10	Nedelja G2	Marjeta, kraljica.
11	Ponedeljk	Barnabas, apostelj.
12	Torek	Janez Fakundo, spoznovavec.
13	Sreda	Anton Paduan, spoznovavec.
14	Četertek	Basili, škof. ☾
15	Petek	Serce Jezusovo. Vid in tov., muč.
16	Sabota	Beno, škof.

Od zgubljene ovce. Luk. 15, 1-10.

17	Nedelja G3	Rajner, spoznovavec.
18	Ponedeljk	Marka in Marcellin, mučenca.
19	Torek	Gervazi in Protazi, mučenca.
20	Sreda	Silveri, papež.
21	Četertek	Alojzi, spoznovavec.
22	Petek	Ahaci, mučenec. ☽
23	Sabota	Ediltruda, kraljica.

Od velikega ribjega vlaka. Luk. 5, 1-11.

24	Nedelja G4	Janeza kerstnika rojstvo.
25	Ponedeljk	Prošper, škof.
26	Torek	Janez in Paul, mučenca.
27	Sreda	Ladislav, kralj.
28	Četertek	† Leon, papež.
29	Petek	Peter in Paul, aposteljna.
30	Sabota	Sv. Paula spomin. ☽

Premembe na nébesu.

☉ Zadnjikra-
jec v čertek 7.
dan ob 8. uri
44 min. zjutraj.

☽ Mlaj v čer-
tertek 14. dan
ob 3. uri 26 min.
zvečer.

☾ Pervi kra-
jec v petek 22.
dan ob 5 uri 49
min. zvečer.

☽ Šip v čer-
tertek 30. dan
ob 0 uri 10 min.
zjutraj.

—

Solace stopi
v znamenje raka
22. d. t. m. ob
1. uri 34 min.
zjutraj.

**Poletje se za-
čne.**

Dan raste v
tem mescu od 15
ur 18 min. do 15
ur 34 min.

Od farizejske pravičnosti. Mat. 5, 20-24.

1	Nedelja G5	Aron, veliki duhoven.	
2	Ponedeljk	Marie device obiskanje.	
3	Torek	Heliodor, škof.	
4	Sreda	Ulrih, škof.	
5	Četertek	Filomena, devica.	
6	Petek	Godoleva, zakonska žena.	☉
7	Sabota	Vilibald, škof.	

Jezus nasiti 4000 mož. Mark. 8, 1-9.

8	Nedelja G6	Elizabeta, kraljica.	
9	Ponedeljk	Anatolia, mučenica.	
10	Torek	Amalia, devica.	
11	Sreda	Feliks in Fortunat, mučenca.	
12	Četertek	Mohor in Fortunat , mučenca.	
13	Petek	Anaklet, papež.	
14	Sabota	Bonaventura, škof.	☉

Od lažnjivih prerokov. Mat. 7, 15-24.

15	Nedelja G7	Henrik, cesar.	
16	Ponedeljk	Maria devica iz Karmela.	
17	Torek	Aleš, spoznovavec	
18	Sreda	Friderik (Miroslav), škof.	
19	Četertek	Vincenci Paulanski.	
20	Petek	Jeronim Emilian, spoznovavec.	
21	Sabota	Prakseda, devica.	

Od krivičnega hišnika. Luk. 16, 1-9.

22	Nedelja G8	Maria Majdalena.	☉
23	Ponedeljk	Apolinar, škof.	
24	Torek	Kristina, devica mučenica.	
25	Sreda	Jakob veliki, apostelj.	
26	Četertek	Ana, mati Marie device.	
27	Petek	Pantaleon, mučenec.	
28	Sabota	Inocenci, papež.	

Jezus joka nad Jeruzalemom. Luk. 19, 41-47.

29	Nedelja G9	Marta, devica.	☉
30	Ponedeljk	Abdon in Senen, mučenca.	
31	Torek	Ignaci Lojolan, spoznovavec.	

Premembe
na
nébesu.

☉ Zadnjikra-
jec v petek 6.
dan ob 2. uri 25
min. zvečer.

☉ Mlaj v sa-
boto 14. dan ob
4. uri 58 min.
zjutraj.

☉ Pervi kra-
jec v nedeljo 22.
dan ob 8. uri 47
min. zjutraj.

☉ Šip v ne-
deljo 29. dan ob
7. uri 17 min.
zjutraj.

Solnce stopi
v znamenje leva
23. dan t. m. ob
3. uri 22 m.
zjutraj.

**Začetek pa-
sijih dni.**

Dan se krajša
v tem mesecu od
15 ur 28 min. do
14 ur 40 min.

DNEVTE.

DREYER.

1	Sreda	S. Petra ketine.
2	Četertek	Porciunk. 7 bratov makabejskih.
3	Petek	Znajdenje trupla sv. Štefana.
4	Sabota	Dominik, spoznovavec. ☉

Od farizeja in colnarja. Luk. 18, 9-14.

5	Nedelja G10	Maria snežnica.
6	Ponedeljk	Spremenenje Jezusovo.
7	Torek	Donat, škof mučenec.
8	Sreda	Ciriak, mučenec.
9	Četertek	Afra, mučenica.
10	Petek	Lovrenc, mučenec.
11	Sabota	Suzana, mučenica.

Od gluhega in mutastega. Mark. 7, 31-37.

12	Nedelja G11	Klara, devica. ☽
13	Ponedeljk	Hipolit, mučenec.
14	Torek	† Euzebi, spoznovavec.
15	Sreda	Marie Device nebovzetje.
16	Četertek	Rok, spoznovavec.
17	Petek	Liberat, opát.
18	Sabota	Helena, cesarica.

Od usmiljenega Samaritana. Luk. 10, 23-37.

19	Nedelja G12	Ljudevik, škof.
20	Ponedeljk	Bernard, opát. ☾
21	Torek	Joana Franciška Fremiot.
22	Sreda	Filibert, mučenec.
23	Četertek	Filip Benicii, spoznovavec.
24	Petek	Jernej, apostelj.
25	Sabota	Ljudevik, kralj.

Od deseterih govovih. Luk. 17, 11, 19.

26	Nedelja G13	Cefirin, papež.
27	Ponedeljk	Jožef Kalasanec, spoznovavec. ☽
28	Torek	Augustin, škof.
29	Sreda	Janeza obglavljenje.
30	Četertek	Roza Limanska, devica.
31	Petek	Raimund, spoznovavec.

Premembe na nébesu.

☉ Zadnjikra-
jec v saboto 4.
dan ob 10. uri
18 min. zvečer.

☽ Mlaj v ne-
deljo 12. dan ob
7. uri 49 min.
zvečer.

☾ Pervi kra-
jec v nedeljo 20.
dan ob 9. uri 30
min. zvečer.

☽ Šip v po-
nedeljk 27. dan
ob 2. uri 18 min.
zvečer.

—

Solnce stopi
v znamenje de-
vice 23. dan t.
m. ob 12 uri
0 m. zvečer.

**Konec pasjih
dni.**

Dan se krajša
v tem mescu od
14 ur 38 min.
do 13 ur 14 min.

1	Sabota	Tilen, opát.
Nihče ne more dvema gospodoma služiti. Mat. 6, 24-33.		
2	Nedelja G14	Angel varh. pr. Štefan, kralj.
3	Ponedeljk	Eufemia, devica ☉
4	Torek	Rozalia, devica.
5	Šreda	Lovrene Justinian, škof.
6	Četertek	Donacian, škof.
7	Petek	Regina, devica.
8	Sabota	Marie Device rojstvo.

Od mertvega mladenča v Najmu. Luk. 7, 11-16.

9	Nedelja G15	Imé Marie. Korbinian, škof.
10	Ponedeljk	Miklavž Tolentin.
11	Torek	Prot in Hiacint, mučenca. ☉
12	Šreda	Gvidon, mežnar.
13	Četertek	Notburga, devica.
14	Petek	Povikšanje sv. križa.
15	Sabota	Nikomed, mučenec.

Od vodeničnega. Luk. 14, 1-11.

16	Nedelja G16	Ljudmila, vojvodnja.
17	Ponedeljk	Hildegarda, devica.
18	Torek	Jožef Kupertin.
19	Šreda	† Kvatre. Januari, škof. ☉
20	Četertek	Eustahi, mučenec.
21	Petek	† Matevž, apostelj.
22	Sabota	† Maurici, mučenec.

Od nar večje zapovedi. Mat. 22, 34-46.

23	Nedelja G17	Tekla, devica mučenica.
24	Ponedeljk	Gerhard, škof.
25	Torek	Rupert, škof. ☉
26	Šreda	Ciprian in Justina, mučenca.
27	Četertek	Kozma in Damian, mučenca.
28	Petek	Venceslav, kralj.
29	Sabota	Mihael, verhangelj.

Od mertudnega. Mat. 9, 1-8.

30	Nedelja G18	Jeronim, cerkveni učenik.
----	--------------------	---------------------------

Premembe
na
nébesu.

☉ Zadnji kra-
jec v ponedeljk
3. dan ob 9. uri
21 min. zjutraj.

☉ Mlaj v to-
rek 11. dan ob
11. uri 48 min.
zjutraj.

☾ Pervi kra-
jec v sredo 19.
dan ob 7. uri
58 min. zjutraj.

☉ Šip torek
25. dan ob 10.
uri 22 min. zve-
čer.

Solnce stopi
v znamenje teht-
nice 23. dan t.
m. ob 3 uri 45
min. zvečer.

**Jesen se za-
čenja.**

Dan se krajša
v tem mescu od
13 ur 12 min. do
11 ur 58 min.

DIE VENTRE.

DNEVNIK.

1	Ponedeljk	Remigi, škof.
2	Torek	Leodegar, škof.
3	Sreda	Kandid, mučenec.
4	Četertek	Franciški Serafinski. ☉
5	Petek	Placid, mučenec.
6	Sabota	Bruno, spoznovavec.

Od kraljeve ženitnine. Mat. 22, 1-14.

7	Nedelja G19	Rozenkranska ned. August.
8	Ponedeljk	Brigita, udova.
9	Torek	Dionizi, mučenec.
10	Sreda	Franciški Borgia, mašnik.
11	Četertek	Nikazi, škof. ☽
12	Petek	Maksimilian, škof.
13	Sabota	Koloman, mučenec.

Od kraljičevega sina. Jan. 4, 46-53.

14	Nedelja G20	Kalist, papež.
15	Ponedeljk	Terezia, devica.
16	Torek	Gol, opát.
17	Sreda	Hedviga, udova.
18	Četertek	Luka, evangeljist. ☽
19	Petek	Ethin, opát.
20	Sabota	Felician, škof.

Od deset tisuč talentov. Mat. 18, 23-35.

21	Nedelja G21	Blagoslovljenje cerkveno.
22	Ponedeljk	Kordula, devica mučenica.
23	Torek	Janez Kapistran, menih.
24	Sreda	Rafael, verhangelj.
25	Četertek	Krizant in Daria, mučenca. ☽
26	Petek	Evarist, papež.
27	Sabota	Frumenci, škof.

Ali se smé cesarju dacia dajati? Mat. 22, 1-14.

28	Nedelja G22	Simon in Judež, aposteljna.
29	Ponedeljk	Narcis, škof.
30	Torek	Klaudi, mučenec.
31	Sreda	† Volbenk, škof.

Premembe na nébesu.

☉ Zadnji kra-
jec v torik 3.
dan ob 0 uri 1
min. zjutraj.

☽ Mlaj če-
tertek 11. dan
ob 4. uri 20 min.
zjutraj.

☾ Pervi kra-
jec četertek 18.
dan ob 4. uri
34 min. zvečer.

☽ Šip v če-
tertek 25. dan
ob 8. uri 24 min.
zjutraj.

Solnce stopi
v znamenje škor-
piona 23. dan t.
m. ob 3. uri 20
min. zjutraj.

Dan se krajša
v tem mescu od
11 ur 56 min. do
10 ur 0 min.

1	Četertek	Vsi Svetniki. ☉
2	Petek	Spomin vernih duš. Just, muč.
3	Sabota	Hubert, škof.

Jezus obudi mrtvo deklico. Mat. 9, 18-26.

4	Nedelja G23	Zahvalna nedelja. Karl Bor.
5	Ponedeljk	Caharija, višji duhoven.
6	Torek	Lenart, škof.
7	Sreda	Engelbert, škof mučenec.
8	Četertek	Bogomir, škof.
9	Petek	Teodor, mučenec. ☉
10	Sabota	Andrej Aveljinski, spoznovavec.

Od dobrega semena in lulike. Mat. 13, 24-30.

11	Nedelja G24	Martin, škof.
12	Ponedeljk	Martin, papež.
13	Torek	Brieki, škof.
14	Sreda	Homobon, tergovec.
15	Četertek	Leopold, vojvoda.
16	Petek	Otmар, opát.
17	Sabota	Gregor, cudodelnik, škof. ☉

Od goršičnega zerna. Mat. 13, 31-35.

18	Nedelja G25	Roman in Barul, mučenca.
19	Ponedeljk	Elizabeta, kraljičina.
20	Torek	Feliks Valojski, spoznovavec.
21	Sreda	Marie Device darovanje.
22	Četertek	Cecilia, devica mučenica.
23	Petek	Klemen, papež. ☉
24	Sabota	Krizogon, škof.

Od gnjusobe razdjanja. Mat. 24, 15-35.

25	Nedelja G26	Katarina, devica mučenica.
26	Ponedeljk	Viktorin, škof.
27	Torek	Virgili, škof.
28	Sreda	Papinian, škof.
29	Četertek	Saturnin, mučenec.
30	Petek	Andrej, apostelj.

Premembe
na
nébesu.

☉ Zadnjikra-
jec v čertek 1.
dan ob 6. uri 13
min. zvečer.

☉ Mlaj v pe-
tek 9. dan ob 8.
uri 28 min. zve-
čer.

☉ Pervi kra-
jec v petek 17.
dan ob 0 uri
12 min. zjutraj.

☉ Šip v petik
23. dan ob 8.
uri 48 min. zve-
čer.

Solnce stopi
v znamenje strel-
ca 23. dan t.m.
ob 0 uri 40
m. zvečer.

☉ Dan se krajša
v tem mescu od
9 ur 56 min. do
8 ur 46 min.

DNB VIII.

DNEVNIK.

1	Sabota	Eloj, škof.	C
---	--------	-------------	---

Od sodnega dné. Luk. 21, 25-33.

2	Nedelja	1. Advent. Hromac, škof.	
3	Ponedeljk	Francišek Saverian.	
4	Torek	Barbara, devica, mučenica.	
5	Šreda	† Peter Krizolog.	
6	Četertek	Miklavž, škof.	
7	Petek	† Ambrož, škof.	
8	Sabota	Čisto spočetje Marie Dev.	

Janez kerstnik v ječi. Mat. 11, 2-10.

9	Nedelja	2. Advent. Leokadia, devica. ☉	
10	Ponedeljk	Melhiad, papež.	
11	Torek	Damaz, papež.	
12	Šreda	† Maksenci, mučenec.	
13	Četertek	Lucia, devica mučenica.	
14	Petek	† Spiridion, škof.	
15	Sabota	Irenej, škof.	

Pričevanje Janeza kerstnika. Jan. 1, 19-28.

16	Nedelja	3. Advent. Euzebi, škof. ☾	
17	Ponedeljk	Lacar, škof.	
18	Torek	Auksenci, škof.	
19	Šreda	† Kvatre. Paulil, mučenec.	
20	Četertek	Amon, mučenec.	
21	Petek	† Tomaž, apostelj.	
22	Sabota	† Demetri, mučenec.	

V 15. letu cesarenja Tiberia. Luk. 3, 1-6.

23	Nedelja	4. Advent. Servul, berač. ☽	
24	Ponedeljk	† Adam in Eva.	
25	Torek	Božec ali rojstvo Jezusovo.	
26	Šreda	Štefan, prvi mučenec.	
27	Četertek	Janez, evangelist.	
28	Petek	Nedolžni otroci.	
29	Sabota	David, kralj.	

Simon in Ana v tempelju. Luk. 2, 23-40.

30	Nedelja	Nicefor, mučenec.	
31	Ponedeljk	Silvester, papež.	C

Premembe na nébesu.

☉ Zadnji kra-
jec v saboto 1.
dan ob 3. uri 6
min. zvečer.

☽ Mlaj v ned-
deljo 9. dan ob
11. uri 14 min.
zvečer.

☾ Pervi kra-
jec v nedeljo 16.
dan ob 7. uri
53 min. zjutraj.

☼ Sip v ne-
neljo 23. dan ob
11. uri 35 min.
zvečer.

☽ Zadnji kra-
jec v ponedeljk
31. dan ob 1 uri
0 min. zvečer.

Solnce stopi v
znamnje divje-
ga kozla 22. dan
t. m. ob 9. uri
34 m. zjutraj.

Zima se za-
čenja.

Dan se krajša
v tem mescu od
8 ur 44 min. do
8 ur 32 min.

Pogled v prihodnje leto.

V prihodnjem letu 1856 se bo pripetilo nekaj, kar se v tem stoletji nikdar več zgodilo ne bo, namreč, da bo velikanočna nedelja 23. dan marca, tedaj velikanočni torek (25. marca) praznek oznanjenja Marii, kateri se mora zastran velikanočnih praznikov večkrat na ponedeljk po beli nedelji prenašati.

V tem stoletji se je le dvakrat primerilo, da so velikanočni prazniki tako zgodaj bili, namreč v letu 1818, 22. d. marca (bolj zgodaj ne moreja biti, kar bomo ob kratkem razjasnili), in v letu 1845, 23. d. marca.

O prvih dôbah po Kristusovi smerti so prvi kristjani, ki so pristopali od judovske vere k kristjanstvu, veliko noč še z judi v ravno tistem času praznovali, ker po judovski pratiki so ti prazniki vedno 14 dni po prvem pomladanskem mlaji bili, kar je judom še današnji dan v spomin rešitve iz egiptovske sužnosti. — Drugi pa, ki so od paganske vere k kristjanstvu pristopili, so jude in njih šege sovražili in niso hotli z njimi vred velikanočnih praznikov imeti. Tako je bila velika zmešnjava med prvimi kristjani. Takim homatijam v okom priti, so v nicejskem zboru leta 325 po Krist. zbrani očetje sklenili: naj kristjani vsako leto prvo nedeljo po prvem šipu (polni luni), ki je po prvem pomladanskem dnevu, velika noč praznujejo. Za prvi pomladanski dan pa je bil 21. d. marca določen. Ako je pa šip 21. dan marca in je ta dan ravno nedelja, se morajo prazniki na prihodnjo nedeljo prelagati, da z judovskim praznikom skup ne pridejo. To je bilo pozneje v aleksandriškem zboru poterjeno in postavno vpeljano.

Ker se pa luna v 28 dnevih in nekoliko urah štirikrat spreminjuje, se spomladanski šip primerja o raznih dnevih, zatorej so tudi velikanočni prazniki tako premakljivi, da včasih še le po preteku veliko let na ravno tisti dan pridejo. In po tih se ravnajo pepelnica in skorej vsi drugi premakljivi prazniki.

Tako se primeri, da je polna luna 21. d. marca in sabota, tedaj je velikanočna nedelja drugi dan, to je, 22. marca; bolj zgodaj ne more biti. To se je leta 1818 prigodilo in se ne bo več v tem stoletji. Ako je pa šip 20. d. marca, se za pomladanski šip ne vrajta, tedaj se mora odložiti do prve polne lune, ktera je še le 18. dan aprila. Tako se bo leta 1886 prigodilo, in ker bo ravno tisti dan nedelja, bo še le 25. dan aprila velikanočna nedelja, in tudi to se bo le enkrat v tem stoletji zgodilo. Pozneje ne more velika noč biti. — Med 22. marcom in 25. aprilom, vštveši oba ta dneva, se velikanočni prazniki verstijo, vedno prvo nedeljo po pomladanskem šipu.

Pratikar.

Baron Žiga Zois. *)

Ko trombe glas, ko zvon doni,
Od verlega moža spomin.

Koseski.

Bnako svetli zvezdi na nebu se lesketa na obzorji domorodnem ime **Zoisovo** — domoljuba zares izverstnega, čigar delavnost ravno tako neumorna do poslednjega diha, kakor plodna na vse strani, s zlatimi pismenkami zapisana stoji v zgodovini naše domovine, v dogodivščini slavenstva.

Rodil se je Zois naš v Terstu 23. novembra 1747. Oče njegov Mihael Angelo Zoja, Lombardan iz Bergama, je bil izperva malo premožen tergovec; preselivši se pa v Terst si je z bistro svojo glavo in nevtrudljivo pridnostjo v kupčiji s želesom in jeklino pridobil tako nezmerno premoženje, da bil je eden naj bogatejših Teržáčanov tadanjega časa, in da je, ko je država avstrijska ob času cesarice Marije Terezije po sedemletni vojski v veliki dnarni stiski bila, blagodušno položil 40000 fl. na altar domovine. Tako redko domoljubje je svetla cesarica obdarila s tim, da ga je poslavlila z baronovskim stanom, in ker se Zoja, (po toskanskem narečji „gioja“) veli biser ali žlahen kamen (Edelstein), se je Mihael Angelo Zoja potem imenoval baron Zois Edelsteinski. — Ko mu je prva žena umerla, se je zaročil vdrugeč z Johano žlahno Kapusovo, verlo Krajnico, ki je sinka svojega

*) Ime **Zoisovo** pišemo, kakor ga je sam pisal, čeravno bi ga po našem imeli pisati **Cojz**, ker tako se izrekuje.

Žigata, kakor nam Kopitar *) sam terdi, izverstno dobro slovenski govoriti naučila. Bil je tedaj slovenski jezik pravi njegov materni jezik, ktereга je ljubil čez vse druge, in se trudil za-nj, kakor malo kdo.

Ker se je oče njegov pozneje iz Tersta preselil v Ljubljano, je mladi Žiga doveršil perve šole tukaj; v višje latinske pa ga je oče posal v modeneško vitežko akademijo v Reggio. Tu pod milim nebom klasične zemlje talijanske se je zarano izbudila bistra glavica našega Žigata, in pevski duh se je začel razlivati v mnogih lepih pesmicah, ki jih je nadopolni mladeneč skladal v laškem jeziku. Al le malo časa mu je bilo mogoče tu ostati. Stari oče ga pokliče domú in mu izroči svoje veliko obertnijstvo in kupčijstvo. Povedati moramo, da koroško, štajarsko in krajnsko železo je gospodovalo takrat po dveh morjih: sredozemskem in jadranskem, kamor je Mihael Angelo Zois domačemu blagu pot odperl, deleč čez morje. Veliko je tedaj bilo, kar je mladi Zois mogel vzeti sedaj na rame svoje, — al ker je vsako stvar lahko razumel in ravno tako urno doveršil, se je kmalu v vsem popolnoma izuril, tako, da vsaki dan mu je ostajalo čez svoje opravila še nekoliko časa za obdelovanje tistih znanstev, ki so mu bile sedaj naj bolj pri sercu. Ločivši se namreč od zabavnega lepoznanstva se je sedaj vés udal modroslovju, naravoslovju in matematiki, v katerih naukih sta mu slavni jezuit Gabriel Gruber in Josip Maffej učenika bila.

Kmalu se je v tih vedah tako izveršil, da delavnost njegova se ni več omejevala le na opravila obertnijstva in kupčijstva, temuč udeleževal se je mnogih obėnokoristnih posvetovanj, ki so takrat naj važniše bile o osušenji ljubljanskega močvirja, zboljššanji vlažnega zračja in o povzdigi domačega obertnijstva. V vseh tih zadevah se je v kratkem

*) Bartholomäus Kopitar Selbstbiographie v „Slav. Bibliothek, herausgegeben von Fr. Miklosić. I. Band. Wien 1851“. Ta spis, kakor življenjepis Zoisovo, ki ga je izdal prof. Franc Ksav. Richter, — lastnoročne pisma Zoisove, ki jih hranuje ljubljanski muzeum, — nektere čertice, podane nam od gosp. fajmoštra Hašnika, in mnoge ustne sporočila Zoisovih verstnikov, so nam bili pripomogleji v tem spisu.

razodela bistrournost njegova tako, da kmalu je obveljevala njegova beseda v совету učenih mož. Še ni bil 25 let star (v letu 1772), in že ga je kmetijska družba poslavlila s posebnim pismom, v katerem ga je prosila: naj ji je podpornik z umnim svojim svetom in djanjem. V letu 1815 ga je izvolila za predsednika svojega.

Fužinarstvo domače in trgovina s želesom in jeklom je cvetela v prid njegov in blagor domovine, da je bilo veselje. Al — nenadoma se nevihta dvigne v letih 1775 in 1776 in žuga spodkopati dosedanjo srečo. Prijadrale so rusovske in švedske barke, železa polne, na sredozemsko in jadransko morje in osule so s cenejšim blagom vse ondašnje somnjišča. Ne le skerb za lastno hišo, temuč še večja žalost, da ptuje blago bi spodrinilo domače, in da bi tri dežele veliko zgubo terpele vse prihodnje čase, presune domoljubno serce njegovo tako, da misli in misli, kako v okom priti vesoljni nesreči. Mnogočislani mož najde kmalu pot, da se mu pošilja vsa tista ptuja železnina v Ljubljano. Tu pa skliče izvedene može in pametne kovače in ključarje v posvêt, da preiskujejo in pretresajo ptujo robo in jo primerjajo z domačo. Poda se sedaj tudi na pot v daljne dežele (na Nemško, Holandsko, Angležko, Francozko, Laško in Švajco), da bi zvedil, kako ondi železo in jeklino izdelujejo; sklepa nove kupčijske zaveze, in se posvetuje z učnimi rudoslovci in kemikarji, kako na višjo stopnjo povzdigniti fužinarstvo domače, in rešiti ga pogube, ki mu je žugala takrat. Nasledek tega potovanja je bil, da se je v rudnistvu toliko vednost prisvojil, da je zamogel vpeljati na fužinah svojih nove poprave, in da so ga cenili tudi učeni može inostranskih dežel kot izvedenega rudoslovca. Od mnogih strani so mu dohajale sedaj častne pisma učenih družb, in slavni mineralogec Werner je njemu na čast neki epidot, ki ga je na Svinečki planini na Koroškem Zois prvi najdel, Zoisit *) imenoval. Živa priča še dan

*) Po bratu njegovem Dragotinu, učenem botanikarji, ki je umerl 1800, se imenujete dve cvetlici „Campanula“ in „Viola“ Zoisii, ki na Krajskem rastete, ena trava pa iz Indije, ki se tudi njemu na čast „Zoisia“ imenuje.

današnji, koliko je nevtrudljivi rudoslovec doveršil v mineralogii, je krasna zbirka rudnin, ktera kinči ljubljanski muzeum.

Al ne rudoslovje samo je bilo našemu Žigatu pri sercu: iskreno je objemal vse okrajne natoroznanstva, in živo je hrepenel, poznati vse, kar v tem blagodarjena krajnska zemlja, posebno gorenska stran, v svojih nedrijah skriva, kjer so bile njegove fužine. Veličanski Triglav je bil poseben ljubljeneec njegov. Prehodil je vse hribe in doline po Gorenskem, kjer mu nobena stezica neznana ni bila. „Gore, natvora in serčen prijatelj so veliko-mogočne stvari“, je večkrat rekel. Al potovaje po svoji domovini, ni potoval le, da bi čas si kratil, — skerb mu je bila, kodar koli je hodil, množiti svoje vednosti in po tih biti domovini koristen. „Večkrat premišlujem — je pisal enkrat Vodniku — kak težko mora biti mravlji, preden slaba stvarica pritira le eno suho smerekovo šiljičce domú, da sčasoma nakupiči stanišče za veliko družinico svojo. Tudi človeka ne smé strašiti trud za domovino, čeravno v enem hipu le malo opravi: kamen do kamna palača, zerno do zerna pogača!“

Naš Žiga je sedaj že tako slovel po svetu, da noben učen ptujec ni prišel v naš kraj, ki bi njega ne bil obiskal. Če je kak inostranec, posebno Anglež, pripotoval v Ljubljano in je popraševal po znamenitostih krajnske dežele, napotili so ga — pravi Kopitar — vselej naravnost k Zoisu, rekoč: „da on mu bo vedil vse naj bolje povedati“. Kako serčno ga je veselilo, da tudi iskreni prijatelj natvore, nadvojvoda Joan je prišel našo Savico ogledavat, nam pričuje spominek, ki mu ga je postavil na tem mestu leta 1807. Izdelati ga je dal po domačem mojstru Lenartu Kelbel-u iz bohinske Bele.

Potovaje po okolicah domačih pa je rad stopal v vsako revno bajtico in obiskaval delavnice bornega rokodelca; tam se menil s kmetičem o kmetijskih zadevah, tû se zgovarjal z rokodelcem: kako to in uno orodje popraviti, to in uno z večjim pridom izdelati. Kamor pa je prišel ljudomili mož, so ga sprejemali kakor očeta, ki si je z ljubeznjivo domačo besedo odpiral vsih serca.

Kakor je pa sam rad zahajal v hiše prostega ljudstva, tako je tudi k njemu smel priti kdor koli je hotel in kadar koli, ako je sveta ali pomoči potreboval. Tako je imel Zojs priložnot marsiktero bistro glavico spoznati, kateri je potem pomagal, kar je naj več mogel. Še zdaj imamo marsiktero živo pričo, kako verlo je podpiral domače obertnike in rokodelce.

Obdarovan z velikim premoženjem je pa bil Zojs tudi mili oče ubozim. Kdor je bil zares v nadlogi, dobil je pri njem pomoči.

„Siromake, bolnike
Odeva po sto,
Kup' ranjenim like,
Blazino mehko.“

Njegova blagodarnost je segla deleč po domovini pa tudi do sosednih dežel. — Še spričuje milo njegovo serce neka ajda, ki jo tudi po Štajarskem in Koroškem poznajo pod imenom „Zoisle“ in ktera, kakor nam prijatelj naš, gosp. fajmošter J. Hašnik v Trebovljah zagotavlja, je pred ko ne spominek preblazega serca Zoisovega. „Neki miloserčen gospod na Krajskem — je povedal star mož gosp. fajmoštru, ko ga je za izvirek te ajde vprašal — so jo dobili ob hudih letih iz Českega, in jo tudi nam podarili; čeravno ta divja ajda ni velika prida, smo je bili takrat vendar veseli, še Bog da smo jo imeli, ker povsod rada raste in je tudi uima nerodovitnega leta ne zatara.“ Od tega časa se je zaplodila ta ajda po Gornjem Gradu, Ljubnem, Lučah, Mozirji, okoli Šošтана, Slovenjega Gradca do Drave, in tudi po Junski dolini na Koroškem. „Lahho si zrajtujem — nam je pisal naš prijatelj — kako da je „Zoisla“ tudi v Slovenograško dolino prišla: bil je namreč žlahni mislinski fužinar Bonaca (naj mu je zemljica lahka!) z baron Zoisom si prav dober prijatelj. Milostna moža sta berž ko ne se posvetovala: kako lačnim ljudem v veliki nadlogi leta 1816 pomagati, in sta v ti ajdi našla pomoček, ktera je v dobrih letih ljulika, takrat pa, ko je bila zemljasilero nerodovitna, je bila revnim preljuba hrana.“

Kakor pa pravi rodoljub ondi, kjer je nemila osoda dolgo zatiro-

vala národní jazyk, da je zavolj tega omika ljudstva zlo zlo zaostala, vse svoje žile napenja, da koristi tudi v tem prevažnem poklicu domovini svoji, tako tudi Žiga Zojs. Vedel je blagi domoljub le predobro, kako zapušen je bil narod slovenski v pripomočkih omike, kak silo zanemarjen jazyk njegov; prizadeval si je tedaj z besedo in djanjem buditi oterpnost tadanjo, o kateri pesnik resnico pòje:

„Kdaj krajnsko kramljati
Zojs dramil je sam.“ —

Kar se v sto in sto letih ne primeri, primerilo se je takrat. Previdnost mila mu je pripeljala v hišo njegovo dva moža, s kterima se bo pač na veke sponašala mati Slava, kterih pa — pred ko ne — bi ne bilo brez Zoisa bilo: Vodnika in Kopitarja.

Že gosp. pisatelj življenja Vodnikovega v lanskem „Koledarčku“ nam je povedal, kako goreče je Zojs užigal Vodnika za domače pesništvo in za spisovanje bukev, ki zahtevajo omiko naroda, — kako na tanko in na drobno je vze njegove spise pretresal in popravljaj, — kako ga spodbadal, da je spisal „veliko pratiko“ z mnogimi poduki za prosto ljstvo. „Živa potreba je — je pisal Zojs leta 1794 Vodniku v Koprivnik, kjer je te tačas fajmošter bil — da za izobraženje našega naroda, za požlahnjenje njegove nrave, se napravijo pripravne knjige v naravoslovji, zemljopisji, zgodovini itd. Da pa se ustanovi književni jazyk, v kterem bomo vsi pisali. potrebujemo pred vsem dobre slovnice in slovnika“. Že ko je Kumerdej spisaval slovnico, ktero je Zojs z Linhartom vred popravljaj, in ko se je lotil tudi slovnika, je prigovarjal Zojs Vodniku, naj tudi on se vdeleži tega dela, da tako z druženo pomočjo dosežemo, kar nam je pred vsem potrebno. Kumerdej ni doveršil slovnika, Vodnik pa je nemško-slovenski del pozneje izdelal, in temu vzrok bil je — Zojs. Brez Zoisa, ki je z dušo in dnarjem podpiral Vodnika, in dostikrat, ko je že omagoval in mu tožil, da se mu „suši pevska žilica“, ga budil in oserčeval — javajlne nam bi bil Vodnik zapustil toliko mičnih pesmic, ki so še dan današnjí dragoceni biseri našega slovstva, in mnogih družih spisov.

Ko mu je Vodnik enkrat tožil, da njegova nemška pisava je slaba, ga v pismu od 4. okt. 1795 prijazno tolaži, naj se zavoljo tega nikakor ne da strašiti nemški pisati, in pravi: „Razun Linharta se nas nobeden, tudi Kumerdej ne, ne more ponášati, da bi znal čisto nemščino pisati; dosti je, da se eden družega le razumemo; saj smo mi le Slovenci, in pred vsimi jeziki nam mora mar biti za materni jezik“.

Al tudi Kopitarja bi menda ne čislali slavista, ko bi ne bil prišel v Zoisoovo hišo. Čujmo, kaj Kopitar — ki je v letu 1799 kot domači učenik nekega baronovega sinovca k Zoisu prišel, in pozneje, ko je učence njegov na Dunaj odšel, skozi 8 let do leta 1806 kot tajnik, knjižničar in nadzornik rudninske zbirke še pri Zoisu ostal, in, kakor sam pravi, ondi naj prijetniše leta svojega življenja užival — v svojem življenjopisu sam o tem piše:

„Da sem slavista postal, ni toliko moja zasluga kakor naključba tadanjih okoljšin. Baron Zois je imel takrat Valentina Vodnika za hišnega slavista. Znano pa je, da Zoisova hiša je bila zbirališče vseh, ki so po učenosti ali po stanu imenitni bili. Tako je tudi grof Bellegarde, tadanji vojaški poveljnik, s svojo hčerko in njeno izrejitelco večkrat obiskaval Zoisa. Ko pa je bil Bellegarde leta 1806 začasno v Kotar poklican, ste ostale mlada grofinja in njena izrejitelca same v Ljubljani. Enega dné, ko pridite po navadi k baronu v gostje, mu potožite, da ravno naj bolje ljubljanske kuharice ne razumejo nobenega družega jezika, kakor edinega krajnskega, in ker je vendar silo sitno, če se gospodinja s poslom ne razume, prosi izrejitelca barona: naj ji oskerbi za mlado grofinjo učitelja, ki jo bo nekoliko naučil krajnskega jezika. — Baron izvoli mene. Al oj! težava čez težavo, — za učenko mojo, ki razun francozkega ni razumela nobenega družega jezika, ni bilo nobene pripravne slovnice krajnske, in jez sam se pred nisem pečal z njo. Kaj je bilo tedaj storiti? Vsedem se in spisujem v francozkem jeziku prvo pòlo krajnske slovnice, iz ktere se je moja učenka drugi dan že učila, in tako je šlo od dné do dné naprej; za vsaki nauk sem spisoval ulomek slovnice. V dveh mescih se je grofinja s svojimi posli že dosti

dobro razumela. Kmalu potem pa se preselil z očetom svojim v Gradec in mojega nauka je bilo konec. S tim, da sem svojo reč nenadoma tako dobro pri Francoznji opravil, sem nagajal neki dan Vodniku: če se bo še dalje obotavljal z izdajo svoje slovnice, ga bom jez prihitel o nji. Vodnik je zahmehoval trohico peterih ali šeterih pól mojega slovniškega rokopisa, in me potem večkrat dražil: je li imam že svoje „veliko“ delo v natisu! Na prvo zasmehovanje Vodniku le odgovorim: „Prijatelj! ne norčujte se!“ — na drugo in tretjo zabavljanje pa sem mu že odgovoril, da je bukvar Korn rokopis moj vzal že v natis. Vodnik bi bil vse drugo pred verjel kakor to, da jez, ki nikdar nisem na spisovanje krajnske slovnice mislil, sem jo že res izdelal. Ko pa se je prepričal, da sem mož beseda, ga je to tako grozno razkačilo, da gré k založniku in hudo zabavlja zoper moje delo, in sicer take, da nazadnje je baron Zois, ki je nama obema prijatelj in podpornik bil, mogel pri bukvarju porok biti, da moja slovnica res ni slaba. Leta 1808 je prišla pri W. H. Kornu na svetlo.“

Ta primerlej je naredil Kopitarja slavista. „Če bi bili — pravi Kopitar dalje sam — moji stariši konec leta 1800 (takrat sem osmo šolo doveršil) še živeli, sosebnop, če bi ne bilo Zoisa bilo, bi bil šel jez vso drugo pot. V Zoisovi hiši sem zraven tega, da sem se izuril v natoroznanstvu in nenadoma spisal slovensko slovnico, imel lepo priložnost izobraziti se v laškem, francozkem, angležkem in gerškem jeziku, in prihraniti si nekatere tisučake, katerim bi bil, ako bi ne bil na Dunaji izhajal s svojo gotovino, blagosercni Zois še privergel, kolikor bi bil potreboval, — al ni mi bilo potreba.“

Linhartu je Zois pomagal prestavljati v slovenski jezik živinozdravilske Wolsteinove „bukve od kug in bolezni“, natisnjene v Ljubljani 1792, kakor mu je bil na pomoč pri izdelovanju „Županove Micike“ in „Matiček se ženi“, ktere igre je posebno Zois spravil na gledišče, da so igrali v njih slavni gospodje in gospé, kakor grof Franc Hohenwart, Linhart in več drugih. Zois sam je, kakor nam Kopitar pripoveduje, marsiktero slovensko pesmico takrat zložil, ko

so talijanski peveci v gledišču ljubljanskem pevoigre (opere) igrali: „Ko se včasih nihče ni nadjal, da se bo pela slovenska pesmica med laškimi, je začel pevec ali pevka v sredi pevoigre domačo pesmico, od Zojsa složeno, popevati, in v parteru in ložah je donel vesel hrup in plosk, da ni popisati“. Tako, vidimo, je domača beseda že od nekdaj bila naj prijetniši glas v ljubljanskem gledišču.

Žiga Zojs pa je bil iskren in djansk podpornik tudi vsacega družega literarnega početja. Tako Abr. Jak. Pencel, bistroumen prevoditelj Dio Kassi-a, sam pravi, da Zojs je bil mecèn vsim učenim pa nepremožnim, in da tudi njemu je bil velik podpornik. On mu je prvi del njegovega rokopisa, ki ga je po nadlogah bil prisiljen v Krakovi zastaviti, iz zastave z 300 fl. rešil, in mu ga potem blagoserčno podaril, naj začeto delo dokonča.

Žal nam je, da nam prostor ne pripušča naštevati vsega, kar je Zojs za lepšanje ljubljanskega mesta, za podiranje starega mestnega zidovja, za nasipanje grabnov itd. storil; le tega še omenimo, da Zojs je bil prvi, ki je Krakovčanom, katerim je posebno veliko dobrega storil, naravnost pot iz mesta v njih predmestje odperl, v katero so pred le po ovinkih priti zamogli.

Kdo bi ne bil želel takemu možu čverstega zdravja, in, če bi moglo biti, večnega življenja na tem svetu! Al previdnost božja je drugači sklenila — ni ga sicer poklicala zgodaj iz tega sveta, al poslala je nad-nj dolgo bolezen, da izverstni ljudoljub se skaže tudi izverstnega kristjana, ki vès udan v voljo božjo je terpel dan za dnevom skozi 22 let velike bolečine, pa nikdar ni mermral zoper žalostno osodo svojo.

Že leta 1779, ko je bil v Rimu, je čverstega in krepkega moža, še le 32 let starega, pervikrat hudo po kostéh lomiti začelo, kakor njegovega očeta. Pa korenjak na duši in telesu se ni dal omamiti po protínu. Al ponavljala se je huda bolezen tolikrat, da mu je na zadnje polomila noge popolnoma. V jeseni 1793 je bil zadnjikrat na svojih fužinah v Bohinji in na Javorniku; od leta 1797 pa — tedaj skoz 22

let — ni mogel več iz hiše. Napraviti si je dal po svoji lastni znajdbi stoliček na treh kolesih in spredej z mizico za bukve, papir in tinto, in v tem stoličku je veselega serca, kadar mu je odleglo, opravljal vse svoje kupčijske in znanstvine opravila. Ta stoliček je bil skozi 22 let vès svet njegov!

Verh telesnih nadlog pa so v teku časa tudi druge bitke prigodbe zadevale serce njegovo: vidil je domovino svojo v oblasti ptujega gopodstva, — doživel je hudo preganjanje avstrijske armade, od ktere je enkrat 300 bolnikov skozi 5 tednov na svoje lastne stroške z mesom in vinom oskerboval, — vidil je, kako so nevihte vojská in zatertega kupčijštva in na kant djana deržava tudi njegovi hiši premoženje spodkopovale — al, kakor smo že rekli, vse to je prenašal kot pravi kristjan s poterpeljivostjo nepopisljivo.

Čeravno pohlevna duša njegova ni nikdar hrepenela po posvetni slavi, ga je, ker je bil svojemu cesarju vseskozi verno udan in si svest, da je zaslužil poslavljenje, ki mu ga je cesar njegov podelil, vendar z velikim veseljem navdal komanderski križ Leopoldovega reda, ki mu ga je poslal Franc I.

Al od dnéva do dnéva je huja prihajala bolezen njegova, in čutil je, da bliža se mu zadnja ura. Ko je svoji žlahti, ki ga je priserčno ljubila in spoštovala, izročil vse svoje zadeve (Zois ni bil oženjen), se je ločil zadnje dni svojega življenja od vsih posvetnih opravil, in 10. novembra 1819 zjutraj ob devetih je v Gospodu zaspal.

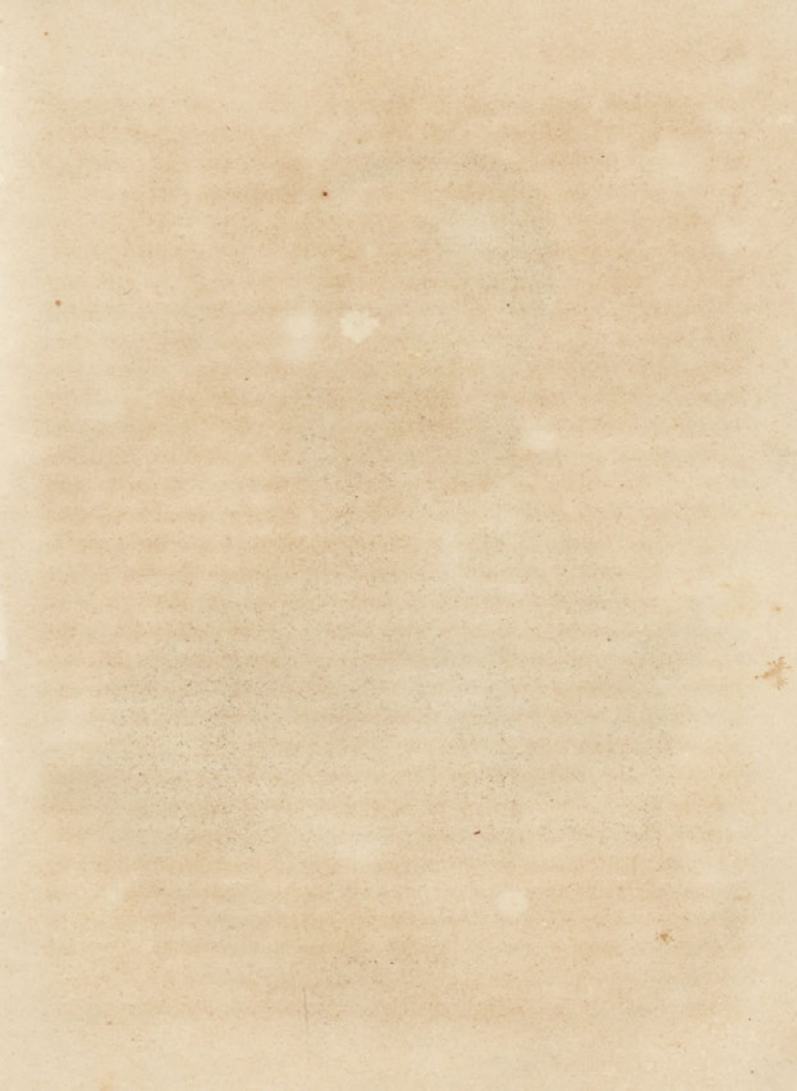
12. novembra popoldne je bil pogreb njegov. Vse mesto skor je bilo na nogah, — zares se je bela Ljubljana ta dan oblekla v černo odélo. Škof Augustin Gruber sami so ga pokopali.

Mi pa sklenemo čertice življenjopisa z besedami pesnika na véke veljavnimi:

Pred Sava nehala
'Z Bohinja teč' bo,
Ko zábiti znala
Zois! slavo Tvojo!

B.

Frank Kraz

Stanko Vraz.

Jugoslovanski pisatelj in pesnik, Stanko Vraz, je bil rojen 30. junija leta 1810 v občini „Cerovec“ imenovani, v fari svetinski, dve male uri od Lotmerga in poldrugo uro od Ormoža na Štajarskem. Bil je tedaj list sladkih lotmerških goric. Ker so njegovi stariši bili kmečkega stanu (očče je bil nagornjak), so dali ga izperva v početno šolo svetinsko, pozneje v Lotmerg, kjer je njegov uják, učeni dekan in slovenski pisatelj, kteremu je svoje „Gusle i Tamburo“ posvetil, Mihal Jaklin za župnika bil. Kakor se v tadajnih perjolah bere, je Jakob Fras bil priden šolarček. Stanka Vraza ime je bilo po pravem Jakob Fras, al ker se je čisti slovenski duši ime Fras nemško zdelo, ga je spremenil v Vraz. Ime Stanko pa je rabil zatega voljo, ker je pri birmi dobil ime Konštantin, ktero Jugoslovenci so obrnili v Stanko. Ime Fras je sicer nemško, ali rodovine s tim imenom se nahajajo od slovenskih goric dol do ogerske meje. Nemške kancelije so domače Žerovnik prestavile v nemško Fras. Še zdaj se nahajajo rodovine, ktere po domače se velijo Žerovnik, v javnih bukvah pa so zapisane z imenom Fras. Tako se občina, ktere oddelek je Cerovec, veli Žerovince, — zato je Stanko pod imenom „Žerovinski glasi“, poseben zvezek krasnih pesem na svetlo dal. Pred ko ne je Vrazov praded bil župan tega okraja, in po njegovem imenu je dobila vsa okolica ime „Žerovince“, kakor sosedne vesi Ivankovec, Mihalovci, Frankovci, od županov Ivana, Mihala, Franka, kteri se v listinah nahajajo zapisani ob vladanji Matija Korvina čez Štajarsko.

V latinske šole je Vraz naš prišel v Maribor, in tam sem jaz se naj prvič z njim soznani. Bil sem v 3. razredu začetnih šol, ko

je bil Stanko v 6. gimnazialni šoli. Bilo je lepega, jakega mladenčca veselo gledati. Gimnazij ni imel zalejšega dijaka. Visok, kakor mlada jelva, rudečega lica, černomanjastih las, in nekako orlovega nosa, je stopal naš Stanko po ulicah mesta, kakor mlad jelen. Že v gimnazii se je izobraževal marljivo s prebiranjem lopoznanstvenih knjig. Slavnoznani gosp. dr. Miklošić in prezgodaj umerli Jakob Košar *) sta bila mu součenca tukaj.

Leta 1836 na jesen je prišel v modroslovne šole v Gradec. Tu je pričel delati naj prvlje za slovensko slovstvo. Oni čas je bilo več mladenčev, kateri so se združili v povzdigo slovenskega slovstva. Imenujemo med drugimi dr. Antona Murka, slavnoznanega pisatelja slovenske slovnice in slovnika. Ti mladenči so se vsaki teden shajali in pogovarjali in poučevali, in tako prvi temelj položili slovenskemu pisateljstvu na Štajarskem. Leta 1832 pošlje mariborski gimnazij družega sokola v Gradec, kateri je skoro bil duša malemu društvu slovenskih pisateljev, — Oroslava Cafa, zdaj slavnoznanega slovanskega jezikoslovca.

Murkov slovník in slovnica, nekoliko zvezkov Šmidovih povest za mladost v slovenšino prestavljenih, zbirke narodnih slovenskih in mnogo družih krasnih pesem bile so plod tega hvalevrednega tersenja.

Leta 1837 pridem tudi jaz v Gradec. Stanka najdem v pravoslovnih šolah, Košara v bogoslovnih, tako tudi Murka in Cafa. Miklošić se je pripravljaj na ostro modroslovno preskušnjo in je bil skoz celo leto moj profesor v modroslovji po izstopu Likavcevem.

V kolo tih izobraženih mož sprejet sem se soznalil s slovensko

*) Košar, škofji kaplan in konsistorialni tajnik, ki ga je škof Roman ljubil, kakor oče sina ljubi, je umerl 1845. Med njegovimi spisi je dosta slovenskih pesem, po njem složenih, več tudi Šillerjevih poslovenjenih. Prosimo tukaj očitno brata njegovega Jurja: naj ta rokopis izroči vredništvu „Novic“, ali pa kateremu koli slovenskemu domorodcu, da pride na svetlo. Pis.

slovnico. Vraz je bil moj nevtrudljivi učitelj. Kraj njega sem se učil tudi vse druge slovanske narečja — in on mi je odpiral in razlagal duh narodne slovanske poezije. Dnévi, ki sem jih z njim preživel, bili so naj veselejši mojega življenja. Živo se spominjam, kako mi je igral na pišalki vsaki večer narodne glase in mojo dušo napajal s skrivno močjo. Tudi v francozkem in angležkem jeziku bil mi je on učitelj in ostro mi je brusil vsako nalogo. — Živel je oni čas tudi v Gradcu prezgodaj umerli Slovenec iz Gorenskega Jakob Šoklič, pozneje profesor na vseučilišču lvovskem. Ta bistra glava, za prilastenje ptujih jezikov prečudo sposobna, je bila Vrazu in meni pri učenju francéžčine in angležčine voditelca. Ž njim sva čitala v originalu uzvišene drame Shakespearove in krasne poezie Bironove, ž njim melanholične poezije Lamartinove. Bog mu plati za blagi trud! Spomin na one ure dušne zabave me še zdaj okrepcava.

Od dôbe 1837 do 1840 je Stanko marljivo nabiral slovenske narodne pesmi. V ta namen je potoval po Kranjskem, Koroškem, Štajarskem in Ogerskem. Povsod je zapisaval sam napeve, kakor jih je čul iz ust pevcev in pevkinj, ker tudi v muziki je bil vest. Razun tega je izdal povesti iz nemškega prestavljene od prezgodaj umerlega Dragotina Šamperla, in je pisal lep članek kot predgovor tim bukvam, v katerem podbuja Slovence skerbeti za narodno slovstvo. Podpisal se je v tih bukvah z imenom „Jakob Cerovčan“, po rojstnem kraju Cerovcu. Šamperl, rojen leta 1813 pri svetem Urbanu blizu Ptuja, je študiral v Mariboru, kjer je že kot dijak prestavil Tilla Eulenspiegl-a in ga nam dijačecom v pozimskih večerih za kratek čas prebiral. Poznej je stopil v samostan Minoritov v Gradcu in je leta 1838 umerl. Nadušene svoje pesmi je zročil prijatelju Stanku, v kterega zapaščini se nahajajo.

Leta 1838 na jesen je odšel Vraz v Zagreb, da bi tam izdal narodne pesme slovenske. *) Tudi drugi prijatelji in podporniki sloven-

*) V zapaščini pisem Prešernovih, ki jih ima izdajatelj „Koledar-

skega slostva, kakor Murko, Miklosić, Košar, Caf, Klajžar, Muršec, so zapustili Gradec in šli na svoje mesta. Meni se je sporočila potem skerb slovenskega napredka. Število domorodnih mladenčev je zmiraj bolj narašalo in slaba vejica je izrasla v dosta čvrsto drevo.

Na jesen 1838 pridem tudi jaz v Zagreb in tam spet sem živel celo leto z Vrazom. Pozimi leta 1840 je Stanko zlo zbolel in bali smo se za njegovo življenje. Previdnost božja nam ga je otela. Al dolgo se ni mogel okrevati, ker legar (typhus) je hudo polemil junaško truplo. Bil sem mu tačas zvest strežnik. V silni vročini boleznij svoje je pogosto blodil (fantaziral), — znamenito je, kar je enkrat v vročinskih sanjah kričal: „Hajd nad Turka, hajd! hajd! Turk hoče Italijo prevladati; tega ne smé; čakaj, čakaj Turčin! za dvadeset let te ne bode več v Evropi“. Drugi dan ga obiše slavnoznani ilirski pesnik gosp. Pavel Stooš, kateri je tadaj bil škofovski tajnik. „Pavle! mu reče Stanko, prinesi mi Bogeca.“ In tako je bil ono jutro previden s svetimi zakramenti umirajočih. Živa njegova vera mi je globoko v serce zarezala, in ljubljene prijatelja še ožje z menoj zvezala. Stanko je bil verna, čista duša, brez vsake strasti; strastno je le ljubil narod svoj. Zato pa so tudi njegove pesmi čiste in neoskrunjene.

Ko se je sopet ozdravel, si je Horvaško izbral za svojo drugo domovino. Živel je deloma v Zagrebu, deloma pri svojih prijateljih na deželi, vès jugoslavenskemu slovstvu udan.

Leta 1840 mesca augusta zapustivši Zagreb se ločim od Vraza na več let. Nisem ga vidil potem 8 let. Slučajno se snideva leta 1848

čka“, se nahajajo tudi nekatere pismica Vrazove. V pismu (iz Gradca 19. nov. 1837) je Vraz Prešernu, kateri, kakor je znano, nikakor ni hotel odstopiti od čiste slovenščine, med družim pisal sledeče: „Ich aber habe mich seit dem verflossenen Frühjahre vom undankbaren Felde, das ich fünf Jahre mit aller Liebe bebaute, zurückgezogen, um nicht wieder zurückzukehren. Mit dem Slovenismus hab' ich es abgethan, zumal ich auf meiner letzten Reise alle meine Schriften, die ich vom Jahre 1832 — 1836 im Slovenischen besass, verlor. Seit vorigem Jahre schreibe ich nur illyrisch.“ B.

mesca avgusta na prvi maši nekega mladega slovenskega duhovnika. On je prišel iz Dunaja. Al mili Bog! kako je bil spremenjen! Rudeče in polno lice je bilo vpadlo, in tistega živega duha ni bilo več v oni meri zaslediti, kakor sem ga bil navajen poprej pri njem. Stanko je rad vsako družbico razveseljeval, in njegova šala je bila zmíraj polna dostojnosti; Vidil se je iz vsake besede človek blagega serca in žlahnega izobraženja; — al sedaj je bil vès drug; lepe berke, ponosna brada in čérni lasi so bili tù in tam že sivi, in svetlo, ljubeznivo njegovo oko je zlo otemnelo; čistí krepkí glas (Stanko je bil umeten pevec) je bil že zlo votel, — nadlegoval ga je hud kašel. Takošnega viditi, me obide silna žalost; žalibog! le preočitno je bilo, da nemila parka že prede na zadnji nitki živjenja njegovega! — — Nadjal se je še revež, da grozdje ga bode ozdravilo.

Leta 1850 mesca sušca je obiskal svojo ljubljeno setro Anko in svoja brata. Pri tej príložnosti pride tudi k meni v mesto Ptuj, kjer sem takrat živel. „Zdravi, Davorine!“ me pozdravi z muklim glasom človek stopivši v sobo, in ko se ozrem, vidim še bolj spremenjenega prijatelja Stanka, kakor je bil pred dvema letoma. „Za božjo voljo! — mu rečem — tak z Vašim zdravjem ne gré na bolje?“ — „Jest, brate, — mi mílo odgovori — moji dnevi so šteti; ne bodete mi mogli več streči, kakor leta 1840. Kadar so me zakopali, molite in mešujte za mojo dušo!“ Goreče solze so naji obadva oblile; dolgo sva si ležala brez glasa na prijaznih persih. — Spremil sem ga do grada Dornovskega, kjer je imel opravilo zavoljo svoje dedšine, in odondot se je pelal v Varaždin. Za dva mesca mi je pisal zadnokrat v Maribor, kamor sem bil iz Ptuja prestavljen, da njegovo zdravje je zmiraj slabejše; pljučna bolezen je bila od dné do dné huja, ki si jo je leta 1848 po prehlajenju navlekel v neki veselici, ki so jo obhajali novo rojeni slobodi načast. — Mesca maja mi prinesejo „Zagrebske Novine“ žalostni glas, da Stanka — ni več! Sklenil je 24. maja v Zagrebu.

Mesca avgusta preteklega leta obiskal sem Zagreb, ktereга nisem že 14 let vidil. Pripeljam se po pošti zjutra ob petih. Prvi hod

je bil na pokopališče sv. Jurja k grobu rajnega prijatelja. Komaj ga najdem po izpraševanju pokopača mertvih. Vsliši Bog! vročo molitev, katero sem na grobu za pokoj njegove duše zmolil. Juterno solnce me je opominjalo, da tudi on bode sopet vstal in da se bodeva enkrat vidila v lepši domovini. Natergal sem si raz groba nekoliko cvetlic za blagi spomin. Gosp. Ivan Kukuljević mi je povedal, da pred kratkim je naročil na Dunaji grobni spominek za rajnega Stanka. Čeravno ne bo veličanskega načina, bode vendar očitaval potomkom mesto, kjer leži eden naj vredniših sinov jugoslavenskega naroda. Bolj pa, kakor spominek iz železa, bodo ga slavile njegove pismene dela, ktere — nadjamo se — vse bodo skoro vidile beli svet. —

Naj te verstice služijo za tolmačenje slike, ki je „Koledarčku“ priložena in ktera, po Karasovi obrisana, nam Stanko Vraza — bodi Bogu milo! očituje že hudo hudo bolnega — grobu zapadenega.

Davorin Terstenjak.

Druge lepoznavanske drobtičice.

DOROTA.

Národna igra iz Hane na Marskem.

Ko sem potovaje po Hani prenočil v Kromerizu — pripoveduje slavnoznani pisatelj dr. L. A. Frankl v svojem potopisu „Aus dem Ha-nackenlande“, natisnjenem v časniku „Unterh. a. h. H.“ — začujem nenadoma ropot pred durmi svoje spavnice, in v sobo stopi množica prečudno napravljenih otrok, ki me prosijo: naj bi smeli igrati sv. Doroto. Eden izmed njih, debeloličen deček, imel je srajco (košuljo) čez hlače; okoli čela se mu je svetil pozlačen lesen obroček, na herbtu pa je imel pripete gosje peruti, — očitoval je angeljca. Drug fant, vès v kosmati opravi, je bil črnega, s sajami namazanega obraza; iz ust mu je visela kerpa škerlata v podobi jezika; grozno je ropotal z verigami, — očitoval je hudega (vruga). Med tema pa je stala zala deklica, belo oblečena, z dolgimi razpletenimi lasmi. Tretji fant je bil kralj z ličnim plajščem in s krono na glavi iz zlatega papirja. Dvema drugima se je na opravi in obrazu vidilo, da sta očitovala rabeljna; v rudeča plajšča zavita sta imela v rokah lesen s srebernim papirjem ovit meč. Še en fant s papirnato čelado in papirnatim oklepom čez persi, pa brez meča, je bil vojščaku podoben. — Dovolim jim: naj igrajo komedijo. Al kak se začudim slišati legendo v preprosto pa izvirno in poetično igro zloženo! Tak mi je dopala, da dvakrat so mi jo mogli igrati.

Legenda od sv. Doroteje (Rotije) je silo stara, menda že iz 4. stoletja; pa tudi v igro zloženo jo pomni narod marski že od nekdaj. — Tako piše gosp. dr. Frankl v navodu k ti igri, ki jo je vredno spoznal iz slovanskega jezika prestaviti in jo objaviti nemškemu svetu. Gosp. doktor nam je prijazno podal izvirni spis, po katerem smo se zvesto ravnali v prevodu slovenskem za „Koledarčka“, kteremu bi se utegnila toliko bolj prileči, ker spada v versto koléd, navadnih tudi pri nas. Pridjali smo na koncu „Koledarčka“ tudi izvirni narodni napev. B.

Osebe:

Kralj, Bogomil, Dorota, rabeljna, angelj, vrag.

(Vsi skup pridejo na igrališče.)

* * *

Kralj. Bogu je znano in vès svet vé, kaj se nam spodobi, kaj je ljubo Bogu in ljudem. Bogomil! Bogomil! pridi, pridi! Kličem te toto uro!

Bogomil (*pride*). Kaj poročáš, mili kralj? Kar od kralja nam je poročeno, vsigdar bode naj spolnjeno!

Kralj. Doroti nêsi povelje; nêsi ji perstan zlat. Je li če moja kraljovnica biti, mora Krista zapustiti.

Bogomil (*k Doroti*:) Dorota! Dorota! divica krasna, kakor na morji solnce jasna; tù ti pošilja kralj povelje, tù ti pošilja perstan zlat; češ li njegova kraljovnica biti, moraš Krista zapustiti.

Dorota. Jez darov od kralja ne prejemam, jez le Krista Gospoda imam. Preden bi jez kraljovnica bila, pa Krista opustila, raji bi pod meč glavo djala.

Kralj. Bogomil! Bogomil! kličem te toto uro!

Bogomil. Kaj poročáš, mili kralj? Kar od kralja nam je poročeno, vsigdar bode naj spolnjeno!

Kralj. Kaj je Dorota, divica krasna, kakor na morji solnce jasna, na dar moj odgovorila?

Bogomil. Dorota, divica krasna, darov od kralja ne prejema; ona le Krista gospoda ima; preden bi tvoja kraljovnica bila, pa Krista opustila, raji bi pod meč glavo djala.

Kralj (*sam pri sebi*): Serce! kaj si mi tak nemirno? Kakšna sila te nahaja! Urno, urno, rabeljna pristopita in kralju moč varujta!

Rabeljna. Kralju moč varujva, čeravno za to ničesa nimava. Kar od kralja nam je poročeno, vsigdar bode naj spolnjeno!

Kralj. Doroto, krasno divico, vzemita, v težko ječo jo verzita, tam jo mučita, terpinčita, nje lepote nikar ne glejta.

Rabeljna (*k Doroti*): Dorota! Dorota! divica krasna, zgrabiti te imava, v težko ječo te vreči, tam te mučiti in terpinčiti, na tvojo lepoto nikakor ne gledati. — (*Protu kralju obrnjen*): Milostivi gospod kralj! čim huje mučiva in terpinčiva Doroto, tim krasneja je v ječi.

Kralj. Doroto zgrabita, za mesto jo peljita, tam ji z mečem glavo odsečita!

Mlajši rabelj (*k starjemu*): Ti starejši Bortaš, hajd! za me službo opravi!

Starejši rabelj (*k mlajšemu*): Bom opravil za te službo, čeravno za to ničesa nimam. Ko bi pač bokal medicine imel, da bi očverstil serce si! — Al ognite se na vse strani, da nikogar ne ranim z mečem, zakaj tako bom hlastnil po Doroti, da v hipu se ji zvaliti mora glava po zemlji.

(*Oba rabeljna deržita meč nad glavo Dorote. V tem pride angelj, prime za meča in popeva:*)

O rabelj stoj in ne spehuj,
Zaverni meč le svoj!
Ti pa, deklica, ne zdihuj,
In glas zasliši moj:
Že angeljci te čakajo,
Že venec zmage spletajo,
Ti tron postavljajo!

Za njim Bogomil poje:

Jez bore! — žalo, žalo mi!
 Kaj pač mi je počet',
 Če krasna ljubeznjiva
 Dorota mora umret'?
 Gorjé, gorjé, gorjé!

Kralj. Bogomil! Bogomil! Kličem te toto uro!

Bogomil. Kaj poročáš, mili kralj? Kar od kralja je poročeno, vsigdar bode naj spolnjeno.

Kralj. Čul sem od tebe hudo novico, da žalosten zdihuješ po Doroti, klepetulji, zavolj ktere se je tisuč in tisuč kvant že razneslo po okolici.

Bogomil. Milostivi kralj! Jez zdihujem po Doroti, divici pošteni.

Kralj (*sam pri sebi*): Serce, kaj si mi tak nemirno? Kakšna sila te nahaja! Urno, urno, rabeljna pristopita in kralju moč varujta!

Rabeljna. Kralju moč varujva, čeravno za to ničesa nimava! Kar od kralja je poročeno, vsigdar bode naj spolnjeno!

Kralj. Bogomila vzemita, za mesto ga peljita, tam mu z mečem glavo odsečita.

Mlajši rabelj k starejemu: Hajd! ti starejši Bortaš! za me opravi službo.

Stareji rabelj k mlajšemu: Bom opravil za te službo, čeravno za to ničesa nimam. Ko bi pač bokal medicine imel, da bi očverstil serce si! — Al ognite se na vse strani, da nikogar ne ranim, zakaj tako bom hlastnil po Bogomilu, da v hipu se mu mora zvaliti glava po zemlji.

(Oba zasučeta meč nad glavo Bogomila; v tem pride angelj, prime za meča in popeva:)

O rabelj, stoj in ne spehuj!
 Zaverni meč le svoj!
 Ti pa, Bogomil, ne zdihuj,
 In glas zasliši moj:

Že angeljci te čakajo,
Ze venec zmage delajo,
Tvoj tron postavljajo.

Vrag (*ki celi čas igre s verigami ropota in s kostkami se igra,*
sakliče konec pesmi:)

Kostka padla je — petnajst!

(*Po tem sgrabi kralja, pleše s njim okoli in kriči:*)

Kralj je moj! kralj je moj!

Vsi skup (*pojo:*)

Bla je sveta Dorota,
Bla je sveta Dorota;
Vila venec iz zlata,
Vila venec iz zlata.
Vila venec lilije
Od device Marije.
Prišel k nji rodú je kralj,
Dórico je snubil kmal:
„Ako moja ti ne boš,
Dora! v smert peljana boš!“
„Tebi se ne zaročim,
Zaročena Bogu sim!“

M. D. P.

Trikratno srečanje.

Povedka.

I.

Leta 1832, enmalo pred vsimi Sveti, je peljala neka mati svojega sina v Gorico v šolo. Ko se vasi Salkano zvani približujeta, reče fantič: „Tukaj je bister studenček, mati! Jaz sem truden in žejin, počiva enmalo na tem kamnu“.

„Le! — mu odgovori mati — tudi jaz sem trudna, in tukaj se že zavoljo tega rada vsedam, ker se počiva v senci sv. Gore, in ker

ta studenec je pripravljen za popotnike, ki nimajo božjaka za kerčmo. Olepšal je ta studenec en mašnik; sem ga že poznala, ko je bil še kaplan v Ročinu ob času velike lakote leta 1817; zdaj pa je korar in nadzornik ljudskih šol v Gorici; imé mu je Valentin Stanič. Te bom peljala k njemu, da te bo poznal predobri gospod, ki pridne šolarje ljubi, kot da bi njegovi otroci bili. Oh koliko lepih pesmic so nam ta ljubeznjivi gospod že zložili!“

„Kaj, to so tisti gospod — seže sinek vesel materi v besedo — ki so cele bukvice pesem zložili, katerih več iz pameti znam. Tista od „veselih učencov“ mi je stokrat v glavi:

„Igrajmo se in veselimo
Hopsasa zdaj tam zdaj tle!
Zraven pa pridno se učimo:
'Z otrók bodo kdaj možje!“

„Pač lepo je, da takih pesmic ne pozabiš! Povej mi, sinek moj, greš li rad v Gorico?“

„Zakaj ne, — odgovori sin — rad grem rad, pa še raji bi bil šel v Ljubljano; tam bi bil bolj med svojimi. Med Lahi mi bo dolgčas.“

„Tega se nikar ne boj — zaverne mati — v hiši, kjer bo tvoje stanovanje, so ljudi naše zlahte. Sicer pa tudi vedi, da v Gorici je dokaj slovenskega ljudstva; že njeno imé ti to kaže. Tvoj rajni oče so velikokrat pripovedovali, kako so se sčasoma v ta kraj Lahi naselili. Zlasti Benečani so bili, ki so hotli vse po svojem kopitu napraviti, kar so bili vpregli v svoj jarm, in kar bilo jim je bližjega. Na gradu goriškem, kjer se je mesto začelo, so naredili pred velikimi vratami dva kamnata oroslana (leva), ktera sta očitovala benečansko vlado; pa naš mili cesar ju je ukazal, ko so mogli Benečani Gorico spet zapustiti, v kot za grad djati, in še zdaj boš eno tih kamnatih zver za gradom vidil. Druge znamenja, ktere kažejo slovensko korenino Gorice, so: veliki terg, ki se imenuje „Travnik“; drug kraj mesta, ki se zove „Grapa“, spet drug „Studenec“, še drug „Pristava“ — pa kaj ti bom vse to na prste štela, saj sčasoma boš sam vse boljše vedel, in slišal boš, da

veči del Goričanov slovenski govori; samo nekaj malo tkaveov in nekoliko gospòde se véde furlanski. Sicer se znaš tukaj tudi nekoliko laškega jezika naučiti, in če več jezikov kdo zna, za več človekov on velja.

V tem prikorači od Salkana po cesti neka žena z zibelko na glavi. Ko se ona tudi pri studencu ustavi in si zibel z glave dene, se zasliši jok malega deteta.

„Od kod nesete to dete, Marjeta?“ jo popraša mati mladega učenca.

„Kaj me poznate?“ odgovori ona.

„Moj Bog, kako da ne! Saj sve skupej v raboti travo grabile na dobrih tominskega grofa. Ali niste Marjeta Branikova?“

„Da, da! zdaj se spomnim. Vas poznam. Katra, kaj ne? — peljete li sina v šolo? Moj Bog! kako je rajncemu podoben. — Tudi to dete se bo učilo, kadar nekoliko odrase. Mi je skorej žal, da je čečica. Iz Tersta jo nesem, poglejte jo! je čedno dete; imé ji je Minca; (jo poboža) i sirotica, ti! — Nadzornik otročnice mi jo je skorej vsilil; je rekel, da jo bodo stariši nazaj imeti hotli; za znamje mi je dal zlatega križica polovico, ki je bila čečici na srajčico prišita. Kadar bo bolj velika, ji ga bom okoli vrata privezala; (jo spet poboža:) ti božica, ti!“

„Koliko se vam pač plača za rejo?“

„Malo — 36 fl. na leto; vendar nam tudi ta mervica nekaj zaleže. Tako je na svetu! Pred nekoliko dni sem peljala svojo mlajšo sestro v Terst v službo, zdaj nesem pa drugo in ptuje dete domú. — Z Bogom! Se moram podvizati, da nocoj saj do Plav prišetam.“

„Srečno! Tudi jez moram s svojim sinom naprej.“

Ko se mati s sinom Gorici bliža, ju sreča tropa otrok, si so se našemu novincu že od deleč smejali in ga memo gredé zmerjali: puntar, puntar!

Sinek upraša mater: „kaj ima to pomeniti!“

„Ne slušaj gerdih vlačugarjev! Po oblačilu se dostikrat pozna: iz kterelega kraja da je človek. Tomince pa dražijo Goričani, da so puntarji.“

„Zakaj?“

„Za terno ne vem. Tvoj rajnki oče pa so mi pravili, da pred sto in še več leti so se naši gorjanci zoper Gorico nekaj spuntali, in od tistega časa jim je ostala zabavljica, da so „puntarji“, čeravno je ta beseda dan današnji čisto prazna, ker Tominci smo mirno in pridno ljstvo, verno udani Bogu in svojemu cesarju.“ —

Drugo jutro pelje mati sina v šolo.

„Kako se kliče ¹⁾ sin vaš?“ jo popraša učitelj, mož velike postave, z očali na nosu in s šibo v roci.

„Ime mu je Ivan Skalé“, odgovori mati, in ga prosi, naj bi imel s fantom poterpljenje, ker sirota nima očeta.

„Že prav! — odgovori učitelj — če ne bo badiral ²⁾, kar mu bom komandiral ³⁾, bo pa tale péla.“ — V tem zařopoe s šibo po mizi, da se je pobeč ves stresel. — „Nič se ne boj! — mu reče gospod, — to je le moja užanca ⁴⁾; le bejži danes še na špas ⁵⁾; juter zjutrej ob osmih se bo šola začela.“

V tem pride neki drug oče s sinom, mati pa s svojim odide.

2.

Ranega jutra mesca augusta 1845 je bila viditi nekaj strelajev nad Šiško na cesti gorenski tropa mladenčev, ki so ali na cestnih kamnih ali pa na trati pri cesti sedeli in se pogovarjali. Učenci so bili, ki so ravno doveršili šolsko leto, in ki so zdaj šli domú, spremljani do tega kraja od svojih tovaršev. Ivan Skalé povzame besedo: „Tukaj smo zdaj zbrani, — morda zadnjikrat v svojem življenji. Ljubljana, kjer smo preživeli marsiktero veselo uro in nas je učil naš mili oče Kersnik, Ljubljana naj nam bode na veke ljubljena!“

¹⁾ Kliče, to je, kako mu je ime (come se chiama)? ²⁾ Badiral, to je, pazil (ubbidire). ³⁾ Komandiral, to je, ukazal. ⁴⁾ Užanca, to je, navada (uso). ⁵⁾ Bejži na špas (spasseggiare), to je, idi se sprehajaj. Pis.

Semrajcov Davorin pa, ki je do dosihmal tiho na kamnu sedel, zdaj vstane, prijazno vse pogleda in reče: „Pač zadnjikrat smo tukaj zbrani, ker osoda bo vsacega na drug kraj peljala. Al ne pozabite:

„Da vikše dolžnoti in slavnije ni,
 Ko v domovine čast,
 Blagor in srečno rast
 Delati, dokler naš Triglav stoji!“

Tega nikdar ne pozabimo, akoravno nas bo razkropila osoda. — Srečni, bratci vsi!“ — Učenci si sežejo v roko, in ko se razidejo, se razlega na desni in levi sladka pesem: „Kje dom je moj?“ itd.

Skalé jo maha z nekimi drugimi Gorenci vesel proti Loki; tam se verne na levo, gré na Tominsko v Cerkne, kjer prenoči. Druzega jutra gré naprej, doli po grapi in na Šenbiško goro, kamor je okoli poldne došel.

Da bi se nekoliko odpočil, stopi v gostivnico, si dá napraviti južino, ter pripovedava od černe šole. — Ta hip stopi kmet k njemu in ga prosi, naj bi mu prebral pismo, ktero je prejel iz Pariza. „Moja sestra mi piše francozki, mu reče; ali tukaj ni nobenega, da bi znal ta jezik. Vi pa, mladi gospod, morda razumete francozki?“

„Dajte mi pismo; bom poskusil, ali bom kaj izmotal.“

„Ga nimam pri sebi, pa berž čem skočiti po-nj in ga hitro sém prinesiti.“

Kmalu prinese gorjánece pismice; ž njim pride njegova žena in majhna punčica, okolj 13 let stara.

„Tukajle je pismo, reče kmet. Nas bo prav veselilo, če ga nam preberete; že nekaj tednov ga imamo doma. Moja žena in naša punčica bi tudi rade slišale: kaj nam sestra piše.“

„Piše — pravi Skalé, ki je pismice prečital — od potovanja po morji iz Tersta do Marsilja, in od tam do Pariza. Pisala je tudi, kako dobro se ji godí v Parizu itd. — Zadnjič še pristavlja: Al je še pri vas mala Minca? ali se je zvedlo kaj od njenih starišev, ali ima še

pri sebi tisto polovico križica? Če starišev ne izveste, obderžite punčico; ona je pridna in marljiva; ko je bila pri meni v Terstu, se je naučila tudi prav lepo šivati; moj mož jo je kaj rad imel.“ —

„Kaj se jočeš, ljuba moja?“ — upraša Skalé mlado deklico, kateri so se v tem vtrinjale po licah debele solze.

„Vam bom pa jez povedala — odgovori žena gorjana — saj jez Vas poznam.“

„Kako to?“

„Niste bili Vi tisti mali fantič, ki Vas je Vaša mati pred več leti v Gorico v šolo peljala?“

„Znabiti! Ali ste me vidili?“

„Moj Bog! se li ne spomnite, ko smo počivali blizo Salkana pri Staničevem studencu?“

„Je že pač dolgo. Vendar pomnim še prvo hojo v šolo. Vi ste nesla zibelko na glavi.“ —

„Da, tako je bilo. Dete, ki je bilo v zibeli, je — ta punčica.“

„Zdaj vse zapopadem, pravi Skalé. Ali kdaj je bilo to deklice spet v Terstu?“

„O, to je dolga storija. Tudi od naše Katre, ki je zdaj na Francozkem, bi Vam mogla veliko povedati; pa to Vam bom povedala, kadar se bomo spet vidili. — Tiho bodi, Minca, saj ta gospod te poznajo.“

„Ne bodi žalostna, Minca, saj si pri dobrih ljudeh.“

„Kaj mi vse to pomaga, odgovori ona, ker vendarle nisem pri stariših. Vem, da ne bom imela poprej mirú, dokler ne bom“ — —

„Zaupaj v Boga in mir ti bodi! Zaupaj v previdnost Njegovo, v ktereга rokah smo vsi. Veseli me, da te vidim tako lepo odrašeno, in še bolj, da slišim, da si pridna. Morda se bova kmalu spet vidila, in kaj velja? da tistikrat bodeš srečna. Zdaj pa grem tudi jez svojo pot. Z Bogom!“

„Z Bogom! Bog pa Vas usliši!“ — pravi Minca in gre jokaje v hišo svojih rednikov.

3.

Pomladi se ne spreminja le pomlajena narava, temuč tudi človek, ki se o nji raduje. Takemu je takrat mala stvarica zadosti, da veselja poskakuje. Al vsem ljudem ni dano veselim biti pod milim nebom proste narave, zlasti takim ne, ki živijo v velikih mestih, kamor ne seže krasota poljskih cvétlic in glas onih krilatih pevcov ne, ki od veje do veje, od drevesa do drevesa skakljajo in prepevajo milejše pesmi do tistih, ki se razlegajo po mestnih glediščih.

Tako se je godilo tudi neki gospej v Terstu, ki je pomladenski dan, leta 1849, svojega moža prosila, naj bi jo peljal na sprehod ali v Skedenj ali pa na Občino.

Ko ji mož na to odgovori, da nima časa ne to ne drugo nedeljo, in da pa s svojimi tovaršicami lahko gre, kamor se ji poljubi, ker konji in kočija so vselej pripravljeni, se je gospá jokati začela, in se je tako britko jokala, da jo mož upraša: „ali ji je res toliko ležče na sprehodu ob nedeljah?“

„Da! — mu odgovori gospa — ne ravno zavolj sprehajanja, al dozdeva se mi vedno, da bi jo mogli enkrat na sprehodu najti. O, moja ljuba Minka! o moj Bog! Kdo vé, kod je reva in kako se ji godí — morda mora služiti in za kosček kruha veliko terpeti. Oj! da bi še živel nadzornik otročnice, bi me ne skerbelo tako, al — —“. Solze se gospej spet po obrazu scurkoma ulijejo, — vzdigne se in gre v drugo sobo, da bi se tam prav izjokala. Malo potem pride hišna k nji z nekim opravilom. Ko jo zagleda, se še bolj jokati začne.

„Kaj vam je, milostljiva gospa, jo upraša dekla, da se spet jokate. Že večkrat sem Vas vidila objokano; povejte mi kaj Vam je? Iz serca se mi smilite, in kadar Vas vidim žalostno, tudi mene jok posili.“

„Sem žalostna, ker — — pa kaj me izprašuješ? kaj je tebi mar za to? — Vidila sem pa tudi jez tebe večkrat jokati; kaj je pa tebi? Kaj se ti ne godí dobro pri nas, povej mi? ali ti je, ker si komaj en teden pri nas, morebiti dolgčas. Govori!“

„Milostljiva gospa, ne bodite huda! Pri Vas mi je dobro, kakor da bila bi pri lastnih stariših; pa jokam se večkrat zato, ker sem sirota, ker ne poznam ne očeta ne matere, in ne vem: kje sem domá.“

„Kako? saj si mi rekla, da si iz tominskih gorá doma, in da tvoji stariši še živijo.“

„Moji redniki še živijo, al starišev nimam.“

„Uboga sirota! zares si milovanja vredna. Tak nimaš starišev? Al vedi, da tudi jez sem imela — hčerko, pa je že 16 let tega, kar od nje ničesa ne vem; Bog vé, kje da je, in če še živi! Zdaj vem, kaj je pregreha, da — —“. In pri teh besedah se ji uderó spet solze po bledem licu.

„Za božjo voljo ne jokajte se toliko, draga gospa“, odgovori mlado dekle. Bog Vam bo že pomagal — pa kaj bom govorila! — prosim Vas lepo lepo, draga gospa, pomagajte mi, da svoje stariše najdem. Vi pridete v veliko hiš, povejte tam, da imate siroto pri vas, ki išče starišev, in da ima znamenje pri sebi. Moji redniki so mi dali polovico zlatega križica, in so djali, da je bil na srajčico zašit, in da križček je znamenje, s katerim bom stariše dobila; glejte ga!“ —

„Pokaži, da bolje vidim!“ — Gospa obledí in se zgrudi na tla.

Ko se sopet zavé, zakriči na ves glas: „Minca, tí si moja, tí si naša hčí! O veselje nebeško! da te spet imam“. — In pri teh besedah se sklone čez njo in jo objema, da bi jo bila skor zadušila. V tem pride tudi gospod — oče zgubljene hčerke, in iznova se začne veselja jok, objemanje in poljubovanje.

Zdaj jame Minca jima pripovedovati, kje da je bila in kako se ji je godilo, in zadnjič še reče: „V hiši mojih rednikov se res čudeži godé. Tisti dan ko je kmetica po me prišla, je pripeljala svojo sestro sem v Terst v službo, in ona je zdaj omožena na Francozkem v Parizu“. —

„Katarina?“ upraša gospod.

„Da, Katarina jí je imé“, odgovori Minca.

„Večni Bog! ona je služila v hiši mojega rajnega očeta, in zdaj

se spomnim, da je bila prišla v službo en dan poprej, ko so tebe odnesli. Zdaj mi ni treba nobene spričbe več, da si naša! Bog, tvoje imé naj bode češčeno! Tvojim rednikom pa bom še danes pisal, ker jih hočem poznati, ki so tako milo za te skerbeli.“

Na to poterka nekdo na vrata, in ne čakaje odgovora stopi v sobo znanec gospodov — Ivan Skalé.

Gospod ga prijazno pozdravi in prva beseda je: „Tukej je naša hčerka, od ktere sem ti bil že tolikrat pripovedoval“.

Minca stopi k Skalétu, ga prime za roko in mu prijazno reče: „Me li še poznate, mili gospod? Vi ste bil uslišan; zdaj me vidite **tretjikrat** — in vidite me presrečno. Zdaj imam, po čimur sem hrepenela, zdaj sem pri svojih ljubih, ljubih stariših! Bog daj tudi Vam srečo!“

Radosti vseh zdaj popisovati ne morem, ker radost je iskrica duše, dušo pa popisovati, kdo more? Govorili in pravili so eden drugemu veliko in dolgo časa, da se je že mračilo, ko se je Skalé poslovil. —

Za nekolikot let je bilo slišati, da Minca se je omožila z nekim verlim uradnikom. Ivan pa je — jadral čez morje.

Ivan Kuk.

Potovanje po okrajnah slovenskega naroda.

Ulomek iz obširnjšega rokopisa.

Ako potujemo po zemlji, na kateri biva slovenski narod, vidimo, da se v severo-zapadu talijanskega in nemškega naroda dotikuje, in da tako tri naj večje in naj imenitniše evropske rodove, slovanskega, romanskega in nemškega meji. Kot mejni steber stoji veličanski Triglav ne daleč od tistih gor, poleg katerih se deželne meje Primorja, Koroškega in benečanskega kraljestva združujejo. Od todi se začenja meja slovenskega jezika in pelje po gorah, ki so med roklansko in rezijansko dolino,

v videmsko delegacijo na Talijansko, obsega rezijansko dolino (s slovenskimi seli: Bela, Rezija, Njiva, Osojan, Lipovec, Korito in Stolbica), potem gre čez hribe do izvira Tera in do terga Terčet, na dalje proti izhodu poleg gričev nad kraji Nieme, Ahten, Fojda, Čevdat (Staro Mesto) in čez Sv. Goro, ter se združi z ilirsko deželno mejo v okraju korminskem. Od tod naprej gre meja v sredi med ravnino in griči pod slovenskimi občinami: Mirnik, Medana in Cerovo proti Podgori, prestopi Sočo, objema slovenske sela Standrež, Rubija pri Gorici, Zdravšino in Doberdob nad Terzičem in se pri Štivani (S. Giovanni) blizo Divina z morskim obrežjem sprime. Zdaj je kraj morja naravna meja do Perana, izuzemši samo mesta: Terst, Mile, Kopar, Izla (Otok), in Peran. Na ti poti, kakor je tu popisana, sta si slovenski in talijanski jezik soseda.

Pri Peranu se začenja meja slovenskega in hervaškega narečja, in se vleče skozi dolino Dragonja ali Rukava proti gričem in selom Topolovac in Sočerg, potem med Rakitovičem in Zažidom, Jelovicami in Podgorsjem, Golacom in Obrovom, Polanami in Novim gradom čez Pasjak in Jelšane, dokler se s krajnsko deželno mejo združi, in gre s to vred čez Prezid do Osivniške fare. Zdaj se za mejo pravega slovenskega narečja, razun kočevske okolije, sme čislati poteza med nemškimi farami: Morovice, Kočevska Reka, Škril, Log, Nemška Loka, Planina in Čermošnice, in med slavenskimi farami: Osivnica, Fara, Banjaluka, Terg in Semič do Gorjanskih verhov. V poslednjih slov. farah, in po metliški okolici bivajo „beli Krajnci“, kateri govoré slovensko-hervaško narečje, in ravno zaznamovana čerta sme veljati za mejo belih in černih Krajncov, dasiravno je gotovo, da ljudje v Gerovu pri Osivnici, v Plešici, Delnici, Ravnigori, Škradu, i. t. d., ki so že na hervaški zemlji, bolj slovensko-krajnsko govoré, kakor pa beli Krajnci, tako da bi skorej treba bilo od morja in Bakra vleči potezo, ki bi šla blizo vojaške krajine proti Karlovcu in štajerski mejí. Od Gorjancov in Žumberčanov na Hervaškem, ki govoré serbsko, kakor Bojanci pri Vinici, v Marijinem dolu, pri Preloki in v Hrastu pri Metliki na Krajnskem, pelje meja slo-

venska proti Kostanjevici, in tu prebivajo v hribih po vaseh: Augustinec, Brezovice, Brezje, Černečavas, Črešnovec, Gradac in Osterc tako imenovani Čakavci, kateri bolj hervaško govoré, in se tako zovejo, ker namesti „kaj“ pravijo „ča“. Cesta, ki derži iz Konstanjevice v Kerško mesto, loči leskovske Poljance od „černih Krajncov“, in vasi: Pristava, Jelša, Gorica, Derna in druge spadajo k „belim Krajncem“. Od te ceste do Save in Gorjaneov blizo Samabora stanujejo beli Krajnci, ki se „Mokričani“ zovejo (okoli 10,000), pa so se že večidel počernili.

V hervaškem primorji in poleg štajarske meje v zagrebški in varaždinski županii blizo do Zagreba se govori narečje, ki je slovenskemu bolj podobno kot hervaškemu. Ker se pa jezik tu po malem spreminuje, in je toliko krajnih narečij, da se hervaški in sorodni slovenski svet ne moreta prav natanko s potezo ločiti; — potegnemo torej mejo tih narodov po primeri od Save naprej poleg Sotle in štajarske deželne meje do Drave in Mure.

Od Mure naprej proti severju meji slovenski jezik z madžarskim, namreč od doljne Lendave čez Hodož proti Sv. Gothardu na Rabi, in od tod gre narodska meja proti meji štajarske dežele in proti mejnemu potoku Kučenica. V ogerskih farah: Bogojnjina, Černčovci, Turniše, Belatinci, Martijanci, Sobota, Tišina, Cainkova, Sv. Sebastian v Pečerovcih, Sv. Helena (dolnja Per-toča), Sv. Nedelja (gornja Pertoča), Sv. Juri, gornja Lendava, Sv. Benedik v Andrejeu, dolnji Sinik, gornji Sinik; Dolinci in Štefanovci, ki se ena druge derže, prebivajo zgol Slovenci, v izhodnem in bolj severnem delu so pod faro doljna Lendava le v selih Hotica, Kapca in Kot, v vasi Kobilje dubrovniške fare in deloma tudi v fari Hodož. Vse te fare so v zaladski in zabarski županii (komitatu). Razun te okrajne živé Slovenci tudi še v šimežki županii z Madžari pomešani v selih Büközd, Mihalyd, Lizco, Pat, Sv. Pavel, sv. Peter, Sand in družih majnsih vaseh.

Od ogerske meje in od Kučenice preč se jame slovenska meja dotikati Nemeov, in gre skozi Radgonsko faro na Štajarskem (v kateri

blizo 1300 Slovincov v selih Gorca, Zajnkovci, Dedinci, Žetinci in Poterna živi), potem preskoči Muro in pelje po ravnini skozi nemško faro Apače pod gričami proti nemškemu Cmureku poleg Mure, in od tod skoz deloma slovensko faro Gomilica in lučansko faro, ki je razun nemškega sela Berda (Eichberg) čisto slovenska, na dalje čez Radel in Sv. Pongrac, Sv. Anton, Sv. Križ, Sv. Arni na Razvini in Soboto do štajarsko-koroške deželne meje. — Na Koroškem prehodi slovenska meja fare: Farska ves, Labud, Grebenj, Diekše, južno stran Sv. Janežke, Temanje, Sv. Mihel (v kateri so proti jugu še 3 slovenske sela: Pošev, Rotišče in Delječah), potem fare: Gospa sveta, kernski Grad, Blatograd, Gojzdauje, Domačale, na Zili, Berdnica, Čače, Sv. Juri, Sv. Štefan in Berda v ziljski dolini; tukej se čez goro podá v Kanalsko dolino prek Potabla in zdaj teče z beneško in koroško deželno mejo, dokler se z mejo Primorja ne združí, kjer smo jo začeli.

Ker v mnogih krajih poleg popisane meje in v njih okolšini ljudje večidel tudi jezik sosedov razumejo ali govoré, kar je zavolj občjenja in navadnega prijaznega ravnanja s sosedi potrebno, ni povsod lahko meje narodovnosti natanko razkazati, in posebno tam ne, kjer so se narodi že bolj združili, in kjer po pozameznih selih ljudje raznega jezika skupej živé. Razmere tacih pokrajia in vasi se po gostem spremenujejo, in od njih bi se le v krajnih narodopisih kaj več govoriti moglo.

Tu popisana meja obsega tedaj pokrajine jezika slovenskega. Zunej tega sveta se le v posameznih staniščih na Ogerskem in Hervaskem, kakor smo že opomnili, slovenski jezik, ali njemu podobna beseda govori.

V deželah po narodu slovenskih pa se tudi nemški in talijanski (laški) jezik govori: nemški večidel na Koroskem, Štajarskem, Krajniskem in v Primorju, talijanski posebno v Primorju po mestih. Ta dva jezika sta bila dozdej v šolah sredstvo za izomiko, in ker tudi v uridih ali pisarnicah in večjem občenu vladujeta, se ju sicer bolj izobraženi posebno deržé, prostemu ljudstvu sta pa celó malo znana. Izobraženi ljudje so še pred malo leti slovenščino večidel zanemarjali, prosti narod

se je pa tudi v maternem jeziku sem ter tje vse premalo izobraževal, ker še v več krajih šol manjka, in ljudstvo dostikrat razun cerkvenega poduka nima nobenega družega. Poslednje leta se je pa šolstvo na bolje obrnilo.

V Ljubljani (z 20.074 stanovavci) vsi domači slovenski govore; božja služba je sploh, izuzemši nektere nemške opravila, slovenska, in le tujci ne znajo slovenskega jezika. Dasiravno se tajiti ne dá, kar učeni Šafařík pravi, da so: Celovec, Ljubljana, Velkovec i. t. d. nekako ponemčene mesta, se vendar to od Ljubljane naj manj reči more. V mestih po deželi na Krajskem je nemški jezik tu ali tam tudi znan, slovenskega korena so pa vendar vse, razun kočevskega mesta in okraja.

V Celovcu (z 12533 prebivavci) in v Velkovcu se več nemškega sliši ko slovenskega, vendar je v obeh mestih mnogo slovenskih roko-delcev in poslov; torej so v Celovcu pri Sv. Duhu slovenske pridige in naj manj en duhoven mestne farne cerkve mora slovenski jezik znati. Okolica tih mest je čisto slovenska. Na slovenskem delu Koroškega se tedaj za nemške mesta le čislati smejo: Tarbiž, Naborjet in deloma kraji: Kokava, Rabel in Potablo; ker so pa okoli njih slovenske občine, morajo tudi v tih mestih taki duhovni postavljene biti, ki slovenski znajo. Dasiravno v družih koroških krajih na slovenski strani n. pr. v dolnjem Dravbergu, Labudu, na Verbi i. t. d., tudi nemški govoré in razumijo, se vendar v dotičnih farah božja služba po slovenski opravlja, in ravno to je nar gotovejše znamenje narodovnosti ljudstva, ker se javno bogočastje in cerkveni poduk le v maternem jeziku prav opravljati zamoreta.

Enaka je razmera narodovnosti v mestih, terjih in selih slovenskega Štajarja, kjer celo v Mariboru in na Ptujem nemšina ni čez slovensčino.

V Terstu (z 60.860 prebivavci) se posebno laški govori in število Talijanov prevaguje; ker pa v obmestju (z 33.414 dušami) sami Slovenci prebivajo, in v mestu dosti slovenskih poslov, delavcev, kupčevcev in urednikov živi, se sme reči, da je obilna tretjina prebivavcov

teržaškega mesta in okolice slovenskega rodú. Nasproti so mesta Kopar, Mile, Izola, Peran, čeravno obdane s slovenskimi občinami, izuzemši malo oseb, bistveno talijanske. To se pa od Gorice (z 11.250 prebivavei) ne more terdití, ker tam že v mestu dosti Slovincov živi, v predmestjih Prestav, Cengrof in v selih okoli mesta je pa večina ljudi slovenska.

Cele, neraztresene tuje naselitve torej v slovenski deželi ni, razun kočevske okolije na južnem Krajskem, v kateri stanujejo Nemci (17.826 duš), in sicer v farah: Kočevje, stara Cerkev, kočevska Reka, stari Log, Mozal, Koprivnik, Čermošnice, Polom, Polanca, Planina, Morovice, Gerčarice, Gotenice, nemška Loka, Topla, Reber in delomav pol nemških farah: na Suhem, v Skrilu in Logu. — Za nemško naselitev se je kadaj tudi štela občina Sorica na gornjem Krajskem; vendar je tam služba božja le slovenska, in malo je Sorčanov, da bi jezik očakov svojih še razumeli. — V okraju Tominskem so naseljeni nemški Tiroljci v fari nemški Rut, kateri med seboj nemško s slovenskimi besedami pomešano govorico imajo, ki je sosedi ne razumejo; zunej svoje občine pa z družimi slovenski gavoré; pridiguje se jim v cerkvi samo po slovenski.

Sklenivši potovanje moramo tudi od Istrije in kvarnarskih otokov, kot obstojnih delov ilirskega kraljestva, kaj omeniti. Na istrijanskem pol-otoku stanujejo na južni strani unstran slovenske meje Slovani hervaškega rodu, okoli 104.000 duš, katerih jezik, noša in šege se od bližnjih slovenskih le malo ločijo. Kar jih je v okrajih Poreč, Rovinj in Vodnjan, govoré bolj kakor Dalmatinci, prebivavei okrajev Pazin, Labin, Matavun in Volovsko pa enako Hervatom okoli Reke. V mestih na kraju morja, namreč v Rovinju, Poreču, Novem gradu, v Puli, Umagu, kakor tudi v Vodnjanu, Matavunu in v Buljah žive Talijani. Tudi v ostalih mestih je nekoliko Lahov, in gosposke osebe in nekatere rodovine talijanski razumejo in govoré: tih pa tukaj ko laških prebivavcov šteti ne moremo, ker je narodski jezik slovanski; — hervaški se pridiguje, in le malokterikrat se laška pridiga v Labinu, Paznu

in Buzetu sliši. — V selih pod Učko ležečih: Sušnjevica, Posert, Nova Vas, Gradinje, Berdo in Letaj stanujejo tako imenovani „Čiribiri“, kateri sami sebi pravijo „Rimljani“ in soseben romansk jezik govoré, v katerem so tudi hervaške besede. Jih je 1555 duš; vsi pa znajo tudi hervaški, in po hervaški se jim pridiguje.

Otoci Kerk, Cres in Losinj (s 32.367 stanovavci) imajo samo slovanke prebivavce, in čeravno se po mestih dosti po laški govori, so vendar mestjani po rojstvu Hervati, ker njih materni jezik in poduk v cerkvi in šoli je hervaški.

P. Kozler.

Kočevari.

Pod tim imenom se razumeva tista zanimiva nemška otočica v slavenskem morji, ki se razprostira iznad Poljan, Černomlja in Semiča do suhega Krajskega, Ribnice in Čubra.

Po besedah starega Valvazora, ki nam to razodeva iz pisma, ki ga je našel škof Tomaž Krön v pismohramu Škofje Loke, se je naselbina ta takole začela: „Ko je nemški cesar Karol IV. puntarske Frankone in Turingare bil premagal, je dal na prošnjo grofu Miroslavu ortenburškemu 300 mož s ženami in otroci iz imenovanih dežel v sužnost, kateri bi bili sicer zavolj punta kazni zapadli. Grof ortenburški jih je razposlal po gori, kjer sedaj Kočevsko biva. Ko so sčasoma gojzde posekali in iztrebili, so sozidali 7 farnih cerkev“.

Tako bi bili Kočevari po Valvazoru iza Karola IV., ki je od leta 1346 do 1378 vladal, prišli med Slovence. (Mnenju, da bi se Kočevari še le leta 1509 v te kraje naselili bili, ste kočevska in starologarka fara nasproti, ki ste stareje od rečene dobe). Slovenci, viditi jih v gori les sekati, laze delati, v kočah (kolibah) bivati, živino pasti in v tore zapirati, so jih imenovali Kočevare (nomade), njili

stanišče Kočevje (Nomadenlager) od „koče“, „kočevati“, ruski „Nomadenleben führen“.

Slovencom ni kaj dišalo nastaniti se v ti merzli, kamnitni in vode stradni pušavi, kateri se je narava ozir podnebja in lege zkazala le kot pisana mati. Solnce le medlo ogreva te kraje; zato nerajajo tu nobene plemenite drevesa; njih jabelka bivajo le malo bolje od lesnik. Terda zima terpi večidel po 6 mescov. Le trije so gorki: juni, juli in avgust. Mesca septembra prihaja skoro vsako leto gosta megla, da človeka ne vidiš dva sežnja deleč od sebe. Zemlja in zrak sta prav ugodna pa za bob, zelje in krompir, čigar pogin je blagostanju ljudstva hudo rano zadal, in ako se ne poverne, bo njegovo število zelo umalil.

Svet, ko se od Ribnice gredé preko berda prevagneš, je lepa, toda o moči potopljena ravnina, v kateri stažno mestice Kočevje na polotočici potoka Rinže stoji. Nad Kočevjem se vidijo na hribu razvaline grada, ki ga je sozidal celski Miroslav, kateri je po svoji drugi ženi, nesrečni Veroniki Desenički, zadosta znan. Po tej ravnini sadijo tudi koruzo, ki se včasih dobro obnese. Žetva je povsod le ena.

Pod tako neprijaznim podnebjem in na zemlji neplodni se v teku od 20 let veliko čez 2000 pomnožili niso. V Semiški fari se jih je poslovenilo in slovenskega značaja poprijelo okoli 500 duš; tudi na Travi prevaguje, kakor sem čul, slovenski jezik. Dan današnji jih kočevski govori okoli 18.000.

Doma se jim tedaj živiti ni mogoče, ker tudi za živinorejo ni kraj posebno ugoden. Ker pa tudi za rokodelo in službo dosta veselja nimajo, se latajo kramarije, po kateri je obogatelo več hiš tako, da so mnogi Kočevari ne le po Avstrijanskem, temuč tudi po družih nemških deželah se med perve spoštovane trgovce z edinim svojim trudom popeli; pa je tudi veliko hiš, ki so po sami kramariji prepale. Kramica mnogim predraga mamica jih soznanuje z načinom življenja vsih stanov, mnogega odvaja déla, ter marsikterega nadihuje s pohlepo leteti previsoko.

Kočevari se v tujih deželah imenujejo Krajnce, doma se pa vendar ločijo po svojem imenu od černih Krajncov, katerim pravijo

„Kroner“, in od belih, ktere nazivajo „Windische“. Njih domovina je prav za prav vès široki svet; zato marsikteri, ki so vajeni leto za letom le potovati po svetu, ne čislajo družbinskega življenja. Po svetu se skitaje so vajeni skakati čez zakonske vojnice, tedaj se tudi doma mnogo-krat obnašajo na žalo svojega druga, ki se zavolj te nezvestobe tudi rad mašuje. Od tod pride znani odgovor, ki ga je neki mož, ko je čez nekoliko let domu pridši, svojo družino za eno glavo pomnoženo opazil, dobil na vprašanje: „čigavo je to?“ — „moje“, — „ko bi bil pa ti doma bil, bi bilo tudi tvoje“.

Kočevar je telesno gingaveji od Slovencea, svojega soseda, pri kateremu se tudi rad ženi in mu svoje otroke rad udaje, kajti med njima nobene merznje ni. Te gingavosti nemara je kriva slabeja hrana. Od- kar je korún slovo vzel, se živi od boba, korenja, zelja in repe; pičel pridelek ovsu in pire mu služi za žgance in močnik, kruha pa vidi malo- lokdaj.

Možki spol je popustil staro nošnjo in se nosi po mestniško, do- čim se ženski prvotne, pri svojem dohodu na Krajskem najdene in prejete zvesto derži. Bela nabrana srajca (foit), prepasana z rudečim pasom, od ktereга do tal zad visi tako imenovan rep. Verh srajce oblačijo bel ali svitlo moder zabunec (suknjo brez rokavov). Njih obuča so rudeče nogovice in cepeliši poleti, pozimi pa škornje. Glave si ve- žejo v robce. Čudno se ptujcu zdi, dokler se ne navadi viditi tako priprosto oblečeno ženo na strani po grofovsko oblečenega moža, kateri raj strada, da se le ljupi, da ima le škrice (frak ali kaputrok) in pa lulo v ustih. Ravno taka bahatost se nahaja v marsikterih hišah: zvu- nej so lepe znotraj pa slepe.

Kakor opravo, tako so tudi mnoge druge šege vzeli od Sloven- cov, na priliko: kres, svatbene običaje, koledo itd.

Njih jezik je čudna soderga: frankonska starjevina kerpana s slavenskimi županci. Kteri Slavenec bi na prvi pogled svojih, akoravno popačenih, besed ne poznal, na priliko: gruzen, kravken, drožen, moten itd.? Nasproti pa bo Nемец se kratel sledeče besede za svoje

priznavati, na priliko: „nakatzen“, to je, klečati s stolom, — „nappfatzen“, dremati, — „plakatzen“, bliskati se, — „nizatzen“, kihati itd.

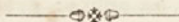
Česar pri Nemcih ne nahajaš: ž in poljski terdi t, rabijo Kočevari; mejaši černih Krajncov izgovarjajo zadnjega kot v, postavim: bavde, bald. Nemške glasnice spreminjajo takele: a v u, na priliko: „Nabel“ (popok) Nubel; — e v a, n. pril.: „Recht“, Racht — „Weg“, Wag; — u v ü, „unser“, ünžer, „Tugend“, Tügend itd.

Druzih prehodov pa ni mogoče popisati s peresom, zato dostavljam tukej pesmico od kočevskega peresa spisano, ki se pöje Marii v čast:

*Maria šmuarganš fröh aufstiat,
 Žie legeit šie gur šianei um.
 Žie cieht inaus in Roašeingurt,
 Buas bolt šie thun in Roašeingurt?
 Di Rōašlein geliachtei bolt šie prachen.
 Bu bolt šie hin mit dan Rōašlein geliacht?
 A Krancla geliachtei bolt šie flachten.
 Bu bolt šie hin mit dan Krancla geliacht?
 Aufs heilige Kreuce bolt šie 's häng.
 Bu bolt šie hin mit dan heiligen Kreuz?
 Ins Himmelreich ins Puaradeiž.
 Gott hilf ünž ollen ins Himmelreich!
 Ins Himmelreich ins Puaradeiž!*

(Se ponavlja vsaka verstica in pristavlja: *Maria, Maria, o Mariæ Königin.*)

Istinič.

Venec dobrovoljnih pesmic.

Proklete grablje.

Po narodni krajski pripovedki.

Anžè, Kraljiča rajnc'ga sin iz Rot,
Je zdelal osmo šolo al maturo,
Prestal je mnogoletni trud in pot,
Prebral marsktero knigo in knižuro,
Potem se je napotil na vakance,
Pokusit spet domá s tropinam žgance.

Kako ga je vesela v Rotah mat'!
Vse hlapce in sosede skupej skličè,
Vse tete, strice v vas povabi hkrat,
Clo dekle v hišo sili in mlatičè.
„Poglejte! al ni prav'la rajnka Mica,
Anžè za kmeta ni — on je za škrica!“

Učenja lepi sad je scer modrost,
Pa mlad' Kraljič se je v Ljublján' popačil,
On misli, da bi bila to slabost,
Ko bi se z Rotarji prav podomačil!
Slovens'ne toraj kar ni hotel rabit',
Zares! prav naglo jo je znal pozabit'.

In če prijazno mati ga svari:
 „Anžè, kako si muhast — bod' priljuden!“
 Mermraje on kot medved zarenčí.
 Pa ker je glas domači mu ostuden,
 Je le v jezicih ptujih prav razsajal,
 In Rotarje neumne „paure“ grajal.

Napravljal materi je sto nadlog,
 Mu jed ni všeč, prečerna mu pogača,
 Še čednik bi ne smel trobiti v rog,
 Ker buja s tem zaspanega baháča. —
 Ko je domá cel tedenj tak polénil,
 Se je o košnji v snôžet it' naménil.

Med kosci tam Anžè postopa sam,
 In zabavljivo se po nemško usti,
 Kar stop' na grablje, skrite pod senám,
 Pa ker molé navzgor zobé čelusti,
 Ga lop' čez usta grabeljše; — zakričal
 „Proklete grablje!“ je, — se Krajncea spričal.

Od vsih strani nasprot doní mu sméh.
 Zobé ošlata si — ta ni bla sladka! —
 Spozná, da je zaslužil za svoj gréh,
 Da se mu z grabljám' včép' slovens'na gladka;
 In znal je prav domače spet kramljati,
 In nehal je, le s ptujšno se bahati.

Naj bodi tistim v prid letá povest,
 Ki gèrdit' le domači jezik znajo,
 In druž'ga nič, kot kruh domači jést',
 Če glas slovensk le sliš'jo — godernjajo.
 Gotovo ni za tak nesramne žnablje
 Mazila boljsega na svet' kot — grablje!

Dragotin Dežman.

Vožnja slovenščine.

Kdaj so počasi jo
 Vlekli volički,
 Zdaj pa jo peljejo
 Čili konjički.

Mnogo voznikov je,
 Kdo jih če šteti!
 Išejo križem se
 Vsi prehiteti.

Stranski tam hot! kriči,
 Bistahor! prednji;
 Stranski tū žene hi!
 Stoj! ha! poslednji.

Čudno! da dalje gre,
 Da se ne zverne,
 In da se skoraj že
 Vse ne razterne!

Znojemski.

Prizanesi mila!

Ti nezvestega me imenujes,
 Ker ljubezen v srcu sem zadušil,
 Hudo, hudo oj! me oberuješ,
 Da tak hitro sem prisego zrušil.

Vem: ljubezen večno sem prisegal,
 Še rudeče je postalo lice, —
 Vendar, ko sem z desno v desno segal,
 Sem imel na rokah — rokovice!

Rokovice stergane že davno,
 Kdo vé, v katerem kotu da so zgnjile!
 Ž njimi tudi moč so zavezavno
 Vse prisege moje, lej! zgubile.

J. Stefan.

Kukavica.

(Iz kraljodvorskega rokopisa.)

Hrast stoji v širocem polju,
 In na hrastu kukavica:
 Zakukuje, zaplakuje,
 Ker ni vedno vedno pomlad.

Kak zorilo v polju žito,
 Ko pomlad bi vedna bila?
 Kak bi zoril v vertu sad se,
 Ko bi vedno leto bilo?

Zmerzeval bi klas na lehi,
 Ko bi vedna jesen bila!
 Deklici bi težko bilo,
 Ko b' samica vedno vstala!

Cegnar.

Pasji Turci lulo nabašite!

(Serbska narodna.)

Jaše Marko svojega šarina
 Prek te lepe gore Romanije;
 Tu ga sreča petdeset Turčinov,
 In pred njimi Tošič Stojan vodja.
 Tošič Stojan Turkom je govoril:
 „Draga četa, petdeset Turčinov!
 Če bi kje na Marka naleteli,
 Var'te se mu žal-besede reči,
 Zakaj Marko ima korenjaštva,
 In pri našej veri se vam kolnem,
 Ak se Marko kak med nas umeša,
 Bi nas znal do čistega obrati.“ —
 U to dobo, glej, pred njimi Marko.
 Kakor pride, pa izleče lulo,
 Majhno lulo od devet poličev:
 „Pasji Turci lulo nabašite!“
 Berž mehurjev petdeset izlekli,
 Petdeset mehurjev izpraznili,
 Da bi Marku lulo napolnili.
 Še ni hotlo brezdno polno biti,
 Tošič sam po mošnjo noče seči,

Noče seči, žalostna mu majka!
 Ampak jame Marku govoriti:
 „Ajde Marko! ti pa mito plačaj;
 Zakaj ti po carskej zemlji hodiš,
 In teptaš in gaziš carsko cesto,
 Toraj, Marko daj in plačaj mito!“
 Tak kraljevič Marko odbesedi:
 „Če že ravno tako biti mora,
 Bom pa plačal — naj se pes obesi!
 Stopi bliže, da prejemaš mito.“
 Pride bliže budalasti Tošič,
 Pride predenj, žalostna mu majka!
 Sej od Marka nikdar več ne pojde —
 Da mu mito, lulo in duhana!
 V hudo mesto ga je bil pogodil,
 V hudo mesto, u junaško čelo,
 Kjer nobene rane ne napravi —
 Čelo počí, glava mu razkoči,
 Deset kósov je iz lule bilo,
 Trinajst kósov je iz glave bilo.
 Žal je Turkom Tošiča Stojana,
 Žal je Marku lule in duhana.
 Tako v smehu Marko beseduje:
 „Bog pomozi, Ture, tvoji glavi!
 Hotel sem se malo pošaliti,
 Al ti nočeš nič za šalo vzeti,
 Junak turški, ti si slabe glave!
 Jez bi s tabo ne bi se našalil.
 Oj junaka, da se Bog usmili!
 Če že gine od lončene lule,
 Kak od moj'ga buzdovana ne bi!“

Vilenska pesem.

(Serbska narodna.)

Višja je gora od gore,
 Najvišja Lovčen planina;
 Na nje je ternje in hosta,
 Na nji so snegi in mrazi
 U vsako letensko dobo;
 Vilenski na nji so stani,
 Vilensko tu je plesišče.
 Junak na konji prijahal,
 Predrage sreče je iskal;
 Vidile njega so Vile,
 Jele junaka prizivat:
 Semkaj navrati, junače!
 Tvoja se sreča rodila,
 S solnčnim žarkom povila,
 Z mesecem sjajnim gojila,
 Z zvezdami svetlim rosila!

Sveteo.

Gena starosti.

(Serbska narodna.)

Biserna brada,
 Sreberna čaša!
 Biser zderči mi,
 U čašo pada.
 Vsako je zerno
 Cekina vredno;
 Al siva brada
 Dva bela grada.

Cegnar.

Mraz v sercu.

(Serbska narodna.)

Debel sneg o svetem Jurju pade,
 Ne more ga tica preleteti,
 Deklica ga bosa pregazila.
 Za njo bratec gorke čevlje nosi:
 „Sestra moja! te li v noge zebe?“
 Sestrica je bratu govorila:
 „Nič me v noge, bratec moj, ne zebe,
 Al me, bratec, v moje serce zebe;
 Pa ne dela sneg mi mraza tega,
 Storili so mi ga mati moja,
 Ki nevoljno so me poročili!“

Cegnar.

Pred Bogom homo vsi enaki!

(Serbska narodna.)

Kralji se ne bodo znali,
 Ne poznali se cesarji,
 Ne ubogi zaničvali,
 Ne štimali se bogati,
 Ko pred sodbo bomo stali,
 Kjer Gospod Bog sodil bode
 Vse pravične in grešne.

Cegnar.

Torbica národnih prigovorov.

Nabral po Istrii Jakob Volčič.

Ni oltarića brez križića. (*Jeder Stand hat seine Last.*)

Tiho zbada, do serca ubada.

Naj bolje, ki se svojim vratami zapira.

Da ni vrag pod zibelom, dete ne bi plakalo.

Brez šibe nije popa nije fratra.

Ki hoče služiti, valja da ima: berze pête, kratke perste, tanke uši i jezik za zubimi.

Bol ne gladi, nego (ampak) grabi. (*Der Schmerz thut nie gut.*)

Gospodar je ljepo ime, ma je težko brime.

Prišal je Bog z vozom, zel je sunce z Bogom. (*Den Untergang der Sonne bezeichnend.*)

Delo ruk ne obláti. (*Es ist keine Schande zu arbeiten.*)

Teknuti će ti ta beseda! (*Merk Dir's wohl!*)

Ne budi Vam gerdo čuti! (*Mit Respekt zu sagen.*)

Se zabodeš ko dlaka va (u) pogaču.

Ako je gora pusta, nije gluha. (*Es findet sich wer, der's hört.*)

To je po sreći, a ne po umeći. (*Mehr Glück als Verstand.*)

Bog ima svakega dara i za svakega.

Tuja paša, prazen dvor.

Goni tovara na most, on neče nego pod most. (*Dem Dummen ist nicht zu helfen.*)

Ča ljudi daju, tičice peju; al je bilo al će biti!

Ki je ulasat, će biti bogat al roglat.

Valja pásu kost hititi, da ne laje. (*Wer schmiert, der fährt.*)

Vrata su ti odperta; hodi kamo te oči peljaju!

Pij po manje, će biti do dalje!

Ni ča morje solit, zač je dosta slano. (*Nütst kein Reden mehr!*)

Na svojem salu se ceri. (*Aergere dich über dich selbst.*)

Da padem spreda, izada bim se udril. (*Ein wahrer Unglücksvogel!*)

Več valja ura dneva, nego tri noći.

Ali zlatu bradu, ali u torbi glavu. (*Etwas oder nichts.*)

Skoči jedan za družega, ko noga za nogom. (*Hilf dem Nächsten wie dir selbst.*)

Komu sreća, tomu Bog.

Več valja ura nego (kakor) dan. (*Die rechte Zeit soll man benutzen.*)

Zlicu je na policu stavil. (*Er ist gestorben.*)

Kakov človek takova beseda.

Bolje svoj oltar pokriti nego tudji.

Kakov si, s takovim se peljaš.

Ki ne umi pošteno, mu je prostjeno.

Kamik bi se proplakal. (*Ein Stein würde sich erbarmen.*)

Nisam iz persta zmuzal.

Ki več trosi nego dobiva, ali krade ali zadiva (dolg dela).

Kadi je oganj, je dim; kadi je papa, je Rim.

Ki z mečem namira, z mečem umira.

Svako lani bolje. (*Man lobt immer die vergangene Zeit.*)

Bog pomore i razmore.

Kakov čuh, takov duh. (*Wie gehört so gesagt.*)

Telom sam. (*Ganz allein.*)

Komu si se rugala, tomu si dopala.

Srečan ko rak na ugljevju (ogljju).

Vuk svako meso jé, svojega ne more,

Ni mi, da me, nego ča me (laja). (*Es ist mir nicht darum, dass ich gescholten werde, sondern wesshalb.*)

Slabega meseca usekan.

Taščice loviti, zimu patiti (terpeti).

Kada se ide na pir (ženitnino), se smokve lupe; kada se pride iz pira, su kore (olupi) dobre.

Ki ima čast, ima oblast.

Ako su mi perstani pali, su mi persti ostali.

Neče jezik, nego za škerbinu.

Daru se zubi ne gledajo.

Vuke je po meso poslal.

Kakovo runo, takova ovca. (*An der That erkennt man. . .*)

Ki se pusti za nohat, prime za lakat.

Niti duša blago.

Jok mu do smerti, ki se z zločestim uperti!

Š tujom rukom kačke loviti.

Ča slep ne vidi, gluh ne čuje.

Dober glas dugo pride, slabi još dalje.

Ako sam (sem) ti va kući, ti nisam (nisem) na glavi.

Nisam Bog ni prorok, — ma će to tako biti!

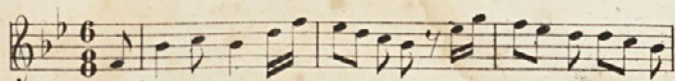
I čarnika (copernika) kačka ujé.

Kamo verčić, ne more hlepčić.

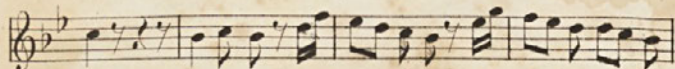
Ako je mali dar, ma je vela ljubav.

Narodni napev k „Doroti” na 36. strani.

O rabelj stoj in ne uspehuj, Za ver ni meč le

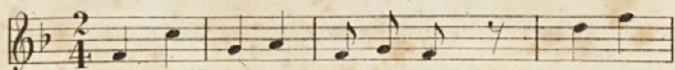
svoj! Ti pa, Bogomil, ne zdihuj, In glas zastli ši

moj: Že angelci te ča-kajo, Že venec zmage

de-la-jo! Tvoj tron postavlja-jo

Bla je sveta Do-ro-ta, Bla je

sveta Do-ro-ta, Vila venec iz zlatá

Vila . venec iz zla-tá!

SLOVANSKA KNJIZNICA LJUBLJANA

K RA

B 86/1855

9681892

COBISS

